

Alfons Gibert i Valentí

FIL PER RANDA

CONTES I NARRACIONS GAVANENQUES

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ

Contes i narracions
gavanenques

FIL PER RANDA

Alfons Gibert i Valentí

Foto de la portada: Treballadors del ferrocarril davant de l'estació l'any 1923. Podem identificar-hi Antonio Mendoza el guardaagulles de Gavà. Cessió de la família Ferri-Anguera.

Primera edició: abril de 2006

© 2006, per aquesta edició: Associació d'Amics del Museu de Gavà

© 2006, del text: Alfons Gibert i Valentí

Edició i correcció de català: Jordi Galves

Maquetació: Traç edicions

Coordinació: Assumpció Gabernet i Benet Solina

Picatge dels textos: Eva Campoy

Impressió: Gràfiques Gavà S.L.

Dipòsit legal: B. 18.509-2006

SUMARI

7 Llana al clatell

CONTES DE LA SENTIU

13 El Pelut

19 L'hereu de cal Xic del Teodor

27 L'Hostal de l'Ase

37 El contrabandista

45 El comboi

51 El somni del Miqueló

(Aquests contes -menys El somni del Miqueló- van ser premiats amb l'accèssit, en XII Certamen Literari - Premi Jacme March, de l'any 1987)

NARRACIONS

59 El bagul

73 La remeiera

85 El Quimet Marçal

95 El maquinista

103 El legionari

111 Divertiments de poble

117 Comiat

123 La sorda

131 L'aprenent de barber

LLANA AL CLATELL

*E*scolats ja dos llargs anys des de la seva desaparició, s'imposa el record d'un home com *Alfons Gibert i Valentí* (1923-2004), fill i cronista de Gavà, precisament com un deute de memòria a qui va saber vetllar i treballar per la preservació constructiva de les escasses deixes del passat i del coneixement assenyat que se'n pot extreure. Amb la recuperació de la democràcia —una exigència del present però alhora la conseqüència directa d'una reflexió històrica a propòsit, sobretot, del període convuls de la república—, la nostra ciutat va experimentar tot un seguit de determinades transformacions socials i polítiques i, alhora, també d'inopinades iniciatives culturals. M'és llegut destacar-ne —a banda d'altres de no tan conegudes— la fecunda i darrera etapa intel·lectual del meu mestre, *Josep Soler-Vidal*, la publicació del periòdic local *El Boscater Negre* i els escrits d'investigació històrica i divulgativa que *Alfons Gibert i Valentí* va voler fer públics després del seu

nomenament com a responsable de l'arxiu històric municipal, i dels que cal destacar-ne Un segle de vida gavanenca (1990) i Dolça melangia... trista recordança (1993). Avui, la cura de la seva vídua Trinitat Sanz i Arribas i la diligència dels seus bons amics del Centre d'Història de la ciutat Gavà han fet possible que puguem recuperar el seu darrer llibre i acostar-nos, així, a la seva figura amb tota la complexitat que pertoca. Un llibre reconstruït que conté els contes —alguns dels quals van ser premiats l'any 1987 amb un accèsit al premi Jaume Marc— i també les narracions que va anar elaborant, amb decidit afany, durant els moments de lleure de la seva jubilació. Van ser moltes converses sobre matèria literària, amb especial atenció a les narracions de Víctor Català. En sóc privilegiat testimoni.

*E*l recordaré sempre escarxofat en un enorme sofà de pell flonja, quan em rebia en el seu domicili o en el seu lluminós despatx de l'edifici Sert de la rambla. Alfons Gibert va tenir la gentilesa d'obsequiar-me amb la seva càlida amistat, amb el seu consell agrest i sobretot amb l'enorme guardó dels seus dilatats coneixements. Home afable i rialler, sense gens ni mica d'ingenuïtat, convençut de tot un reguitzell de filies i fòbies, practicava una peculiar modalitat del lliure albir i d'independència de criteris que a divuit anys, quan el vaig conèixer, no em va deixar indiferent. Per una banda, mantenia una educada cordialitat i respecte amb tothom que el coneixia però, alhora, també una àcida distància crítica, una irreductible determinació a no maridar-se amb res ni ningú. Això feia que, per exemple, tot i tenir fermes conviccions religioses no s'estigués de manifestar-me serioses discrepàncies d'ordre moral. O que, tot i una legítima rivalitat intel·lectual i política amb Josep Soler-Vidal li dispensés un gran respecte i consideració.

*O*que, en la seva condició d'alt funcionari de l'Ajuntament de Gavà, s'avingués a col·laborar de sotamà amb El Boscater Negre que jo dirigia aleshores. De vegades amb textos anònims que van ser llegits amb gran acceptació del públic, d'altres amb comentaris deixats anar durant la conversa —de calculadíssima indiscreció i d'exactíssima veracitat— que m'informaven de les interioritats de la política municipal, en especial de les facetes menys edificants. Alfons Gibert també va ser un mestre en l'esperit crític i en la preocupació per Gavà.

*P*er descomptat, Alfons Gibert no va ser mai un literat, els seus contes, escrits durant la seva daurada senectut, eren un entreteniment que al lector d'avui resulten molt útils. La llengua catalana que hi utilitza no sempre és la millor ni la més natural, i tanmateix posseeixen, de vegades, una gràcia, una habilitat, una frescor i un enginy que els fan simpàtics i entretinguts, mai no cansen ni embafen ni fan cap mal. No tenen, comparativament, la remarcable qualitat dels seus escrits de matèria històrica, però sí que aconsegueixen, en canvi, fer-nos viure un món que ja no existeix, un món tradicional i camperol que, substancialment va ser el mateix a Gavà, des del feudalisme fins a la guerra civil espanyola. De fer-nos escoltar —amb la creació d'uns determinats ambients, amb l'evocació d'unes formes antigues de fer i de pensar, amb la disposició per transcriure en la pàgina tot el que sap d'una determinada qüestió datable sempre a l'època de l'avior— allò que Jacint Verdaguer anomenava amb nostàlgia “la veu dels ausents.”

*P*otser algú se sorprendrà de la singular psicologia que trasllueixen aquestes pàgines. Del món de crueltat manifesta, prejudici salvatge, arrogància i xuleria masculina, d'animalada bèstia, trompada seca i sentimentalisme carrincló

que les amaren. En contrast amb les visions idíl·liques sobre el món de la pagesia, Alfons Gibert ens retrata —sobretot— una determinada manera de pensar i de fer les coses dels nostres pagesos gavanencs. Això també és història, les maneres de pensar dels nostres avantpassats ens han determinat potser més que les oscil·lacions en el preu del sucre o que l'aparició de fil·loxera, digui el que digui la historiografia economicista. Per parlar d'aquesta realitat perduda i fascinant, per donar notícia de la naturalesa marcesible de determinats tipus humans, Alfons Gibert va fer servir el registre literari. No va ser ni serà l'únic i avui la nova historiografia s'interessa com mai pels recursos retòrics de la literatura. El mecanoscrit dels seus relats no té títol però qualsevol lector hi trobarà fàcilment el perquè del que he escollit finalment per presentar-lo. Cal tenir present que Alfons Gibert i Valentí, de tan grata memòria, va néixer en una masia gavanenca, cal Burot, el 4 de maig de 1923. Però que va voler passar els seus darrers dies com un humil home de lletres.

Jordi Galves

CONTES DE LA SENTIU

EL PELUT

Maleïdes siguin totes les guilles de la Sentiu! Ja me l’han tornada a fer!”

El Pelut, el gos de can Sopes, contemplava l’escampall de pomes de dins del galliner. “Em dec haver adormit com un talp. Mare de Déu! Ja sembla que sento la mestressa quan vingui a donar menjar a l’aviram. L’endimoniada parella, perquè ha hagut de ser una parella, ha sabut triar les quatre gallines més maques i més ponedores. Ja em comencen a fer mal les costelles pensant en la passada de garrotades que m’espera.”

El Pelut, trist i sense saber-se avenir, s’assegué davant del galliner esperant que la gent de la masia s’aixequés, per rebre tot cal dir-ho, la pallissa merescuda.

No acabava d’entendre què li passava d’un temps ençà. L’úl-

tim diumenge que va sortir a caçar amb l'amo (i d'això ja feia setmanes), no va sentir la flaire d'un ramat de perdius que es va aixecar rabent de la Pineda Plana de can Llonch, quan l'amo i ell ja havien passat i restava fora de tir. Tampoc entenia com s'ho va fer per tardar qui sap per sortir d'un rierol farcit d'esbarzers per on havia passat centenars de vegades sense cap mena de problema.

Es cansava molt. Si podia, quan l'amo l'atiava perquè baixés algun pendent cercant les perdius, es feia el distret. Només de pensar que després l'hauria de pujar, s'esgarrifava. I la son? Malviatge! Si només tenia ganes de jeure! Per això, segurament, no havia sentit l'avalot al galliner provocat per les guilles.

Estirat, reposant sobre la panxa i amb el cap recolzat sobre les potes davanteres, mirava al seu entorn. Sota mateix s'aixecava la silueta de can Bruach que començava a dibuixar l'esllanguida claror de l'alba. Girava el cap més lluny i li costava Déu i ajut l'albirar can Dardena, el Molí o can Vinyes. Se li havia posat com una mena de tel que no li permetia veure-hi. Ell, prou que es llepava i llepava les mans i se les passava pels ulls fregant amb força, però no aconseguia de treure's aquella nosa.

Ah! Com recordava aquelles grimpades sobre les potes, que semblaven de ferro, empaitant les guilles, al rastre de les quals ensumava d'una hora lluny. Tan aviat era a can Llong com en una corredissa desfrenada es plantava a can Parés. Quins temps de felicitat...

I com n'estava de content l'amo quan li assenyalava les perdius quietes i escagarrinades, cregudes que l'enganyarien. Com havia canviat tot...!

I el menut de casa? Quantes hores no s'havia passat a l'era vigilant-lo? Ara ja era un xicot ben plantat. De tant en tant, si el trobava de bona lluna, li deia "hola Pelut!" i res més. Ni una plantofada d'afecte a les natges, ni una estirada d'orelles afectuosa, ni una fregadeta al cap...

"L'amo surt cada diumenge a caçar. Jo, només sentir-lo, ja sóc al seu costat tot movent la cua i fent cara de pasqües perquè se m'endugui. Però ell em diu que no puc acompanyar-lo, que he de vigilar la casa. Jo ja ho entenc. No li serveixo com abans. Els de can Bruach li deixen un cadell molt aplicat que ensenya. Quan ja és fora, aleshores em ve una mena de tristor com si se m'escolés la vida. No puc evitar de plorar amb grinyols febles que m'arriben al cor cansat i ferit pel desagraïment de tothom".

El Pelut també recordava quan era petit i jugava amb tota la família dels Sopes. Com li agradava de fer entremaliadures! Com fruïa estripant els sacs i la roba que trobava a l'abast per amainar el mal que li feia la boca quan li sortien les dents. Tots festejaven les seves ganes de jugar. Ara, després de setze anys, quan només procurava agradar i es desviava per deixar contents els de casa, tot era indiferència... Com si no existís.

Quan l'amo ja l'havia ensenyat a caçar, si la cassola on li posaven el menjar no era prou plena per satisfer la gana, s'arribava al camp d'oliveres de can Bruach i algun estornell distret anava de dret al seu païdor. L'esbarzer de sota can Mas el fornava de merles, sobretot de les que no mesuraven prou bé com era de llest. On era tot allò? Com s'havia convertit en records, que encara l'angoixaven més?

Tal era l'abstracció del Pelut fent memòria de la seva vida, o

tal era el grau de sordària que havia assolit, el cas és que no s'adonà de l'arribada de la mestressa que amb el davantal ple de blat havia entrat al galliner.

- Verge Santíssima! Ja ens han visitat de nou les guineus!

El Pelut tingué un ensurt de mort. Lluny de fugir, s'atansà a la dona i amb la cua entre les cames esperà, pacient i resignat, tot allò que vingués. Els crits de la mestressa van atreure la resta de la família.

- Una altra vegada! Ho veus? – li deia al seu home -. És que no més hem de tenir gallines per engreixar les guilles? A veure què penses fer. Ja veus que aquesta bèstia no serveix per res.

Contràriament a allò que esperava el Pelut, no hi va haver llenya. No li van cruir les costelles. Però fet i fet ho hauria preferit. La mestressa havia dit que no servia per res.

S'allunyà de la casa i començà a udolar fins que el cor li va dir prou.

Tornà a la masia i s'assequé a l'era, tocant la porta d'entrada. L'amo i el seu fill havien sortit amb el carro, i la mestressa romania trastejant per la cuina. Es va prometre que no tornaria a adormir-se mal que caigués de son. De tant en tant feia un volt per la finca, per si de cas.

Després de dinar, l'amo va treure l'escopeta i es posà a netejar-la assegut a l'escó de l'era. El Pelut se'l mirava i recordava que quan li veia fer aquella feina, una mena de pessigolleig li envaïa tot el cos. Se li atansava, el llepava, corria fent voltes al seu

entorn, embogit. Sabia prou bé que l'endemà de bon matí sortirien a caçar... Ara, amb els ulls blanquinosos i ensentimentat, comprenia que aquells preparatius no tenien res a veure amb ell. Si algun cop l'amo se'l mirava, ell, com si li digués que se'n feia càrrec, movia la cua com agraciament-li el compliment.

Malgrat saber que l'alegria de sortir a caçar seria pel cadell de can Bruach, no va poder dormir en tota la nit. No volia que les guilles li tornessin a clavar la llufa. Féu voltes i més voltes pel galliner i pels camps que fregaven la masia. Potser si l'amo i la mestressa veien que vigilava com abans, els passaria el disgust i tornarien a estimar-lo com els estimava ell.

Ja es feia de dia. La porta de la masia s'obrí i va sortir l'amo amb l'escopeta a l'esquena. El Pelut s'hi atansà mirant-se'l de fit a fit, esperant amb delit un somriure, un gest, qualsevol cosa que volgués dir: anem?

- Ja veig que t'agradaria venir, oi?

El Pelut en sentir el que deia l'amo, restà tan sorprès que no s'ho podia creure. Va mirar cap a can Bruach com volent dir: "i el cadell?" L'amo, que va comprendre la mirada, va dir-li:

- No, avui anirem nosaltres dos sols tal com fèiem abans. Estàs content?

Salts, lladrucs, corredisses, fregades per les cames, és a dir, totes les festes imaginables que de feia temps no li havia pogut fer.

Emprenguérem camí. D'una raconada tupida d'alzines, prope-

ra a la Font de la Ginebra, s'aixecà una nombrosa ramada de perdus. El Pelut ni les va veure. Era tanta l'alegria que sentia i tal el delit de quedar bé, que s'havia allunyat massa de l'amo. Aquest se les quedà mirant com fugien, mentre movia el cap, resignat. Emprengueren una drecera que conduïa a la Vall de Joan. De sobte, el Pelut s'adonà que l'amo l'apuntava. Va girar-se enrere convençut que el caçador havia vist alguna peça que a ell li havia passat desapercebuda. Buscà per tot arreu i ho rastrejà tot de nou. Aleshores desféu el camí fet fins a trobar el caçador per dir-li a la seva manera: "no hi ha res". L'amo de can Sopes l'apuntava amb l'escopeta. Aquesta vegada no va tenir temps de girar-se. Els perdigons de dos trets engegats a l'hora se li enganxaren al cap. Una cremor horrorosa li encenia el rostre. Amb una cama trencada pel tret intentà lliurar-se del dolor fregant-se el cap. Després de tot es féu fosc...

El botxí va arrencar a córrer camí avall sense girar-se. Si ho hagués fet per veure la pobra bestiola, tal vegada s'hauria adonat que el Pelut s'aixecava, sense cap ferida, content com un gínjol. Ja no li pesaven les cames. La nosa dels ulls se li havia esvaït com per art d'encanteri. Va emprendre carrera com feia quan era jove i no va parar fins arribar al cim del pic de les Agulles. Allà dalt, mirant el cel, com si veiés algú que li feia moixaines, va fer un udol llarguíssim que ressonà per tots els indrets de la Sentiu.

L'HEREU DE CAL XIC DEL TEODOR

(O les bruixes de la Sentiu)

Setembre s'acomiadà d'octubre amb una nit ben sonada. La pluja va caure a bots i barrals, acompanyada de trons que espetegaven fent tremolar les masies, i de llampecs que amb la seva claror i continuïtat, donaven a la Vall de la Sentiu la sensació de ser de dia.

La gent de les masies albiraven des de les finestres el decurs de la tempesta. Els més propers a la riera Seca, com és ara la Casa Vella i can Bruach, o a la dels Canyars, com l'hostal de l'Ase o Cal Xic del Teodor, sentien el bram de l'aigua que de justa era engolida pel jaç dels llits.

A les cinc del matí, com per art d'encanteri, la tempesta que semblava enganxada sobre la vall, va començar a moure's cap a llevant. El soroll dels trons s'allunyava cada cop més i la claror dels llampecs ja gairebé no esquinçava la foscor. Després es féu el silenci.

La majoria de veïns va aprofitar les dues hores que mancaven per fer-se de dia en cargolar una capbussada. Els animals de la quadra, els ramats i l'aviram, també van aprofitar-les per recuperar un xic la son i refer-se de l'esverament ocasionat per la tempesta.

Hi havia una llegenda a la vall que anava passant de pares a fills, la qual assegurava que cada cert nombre d'anys es reunien a la Sentiu totes les bruixes del Principat, per ser aquesta vall un lloc discret, i arrecerat i, sobretot, lliure de tafaners. Gairebé sempre, l'arribada de l'estol de les fetilleres, anava acompanyat d'una tempesta. La gent de la vall ni ho creia ni deixava de creure-ho, tot i que en el segle passat aquesta mena de ingenuïtats eren força arrelades a la nostra contrada: com que es deia que les bruixes mentre romanien reunides a la Vall ignoraven els veïns i no els feien cap mal, la seva estada, si és que veritablement tenia lloc, no neguitejava ningú.

L'hereu de Cal Xic del Teodor i la seva mare, ja vídua, eren els únics habitants de la masia. Van aprofitar el temps que tardaria a fer-se clar, per parlar de la feina.

- Caldrà llogar homes per sembrar de patates el camp del Camí Ral de València. Ara, amb aquesta pluja, el terreny haurà quedat en bones condicions per rebre els talls amb els grills sortits.

- Si no m'erro -digué l'hereu, l'aigua haurà negat el tros i per tant no s'hi podrà entrar almenys en tres o quatre dies.

- Els que siguin, fill, però no deixis retardar la feina. D'un temps ençà sembla que tant se te'n dona tot.

- Ja ho faré, dona. I com que pel que dieu endevino la vostra temença que em tornin les cabòries, resteu tranquil·la perquè em trobo d'allò més bé.

Només clarejar el dia, en Josep, l'hereu, va obrir la porta de la masia. Una glopada d'aire fresc li acaricià el rostre. El cel era net de núvols. Només algun de cançoner encara viatjava per sobre de Montjuïc.

Les xemeneies de totes les masies de la Vall ja fumejaven. Les dones preparaven l'esmorzar de la gent per quan tornessin de fer el tomb per llurs propietats i de comprovar si l'aigua de la pluja havia fet estralls a les vinyes, al bosc, als garrofers i als ametllers i, és clar, als conreus.

El Josep féu el mateix que els altres. L'hort de darrere la casa ja s'havia tret l'aigua de sobre gràcies al petit desnivell encarrilat cap a la riera dels Canyars. Alguns tomàquets romanien a terra arrencats per la força de la pluja. Les carbasses eren brutes de terra vermella, que els donava un aspecte estrany. Les cols gegants havien aguantat bé i les patates d'hivern plantades de feia poc, en no res les havia perjudicades.

Amesura que el sol s'enlairava, anava empenyent la penombra dels racons més baixos i amagats. Els ocells de tota mena saludaven el nou dia amb un escridassament eixordador, mentre s'espolsaven el plomall encara mig moll. El perdigot cridava les femelles per sortir a pasturar i les guilles i senglars tornaven al seu habitatge natural després d'haver desafiat la tempesta d'hores abans. Amb l'arribada del nou dia, el miracle quotidià de la vida es repetia, tot convertint la Sentiu en un clam.

L'hereu de Cal Xic d'en Teodor s'arribà fins a les feixes esglaonades del pujol de la seva propietat on tenia plantada la vinya, i va poder comprovar que l'empenta de l'aigua n'havia fet esllavissar una i havia arrossegat cap a una dotzena de ceps. El bosc proper al torrent era net i verd i l'olor humida que desprenia invitava a respirar profundament. La calor del sol, que començava a picar, feia que de la pinassa en sortís vapor amb profusió, que qualsevol neòfit hauria confós amb l'inici d'un foc.

El Josep es disposava a tornar a casa seva quan de sobte va veure, o li va semblar veure, realment, va veure una dona que, asseguda davant d'un bassiol es mirava a l'aigua que li feia d'espill i es pentinava els cabells. En Josep restà una bona estona contemplant-la embadalit.

- “Qui deu ser” -es preguntà, preocupat. No era cap noia de la Vall, ni sabia de cap masia on hi hagués arribat família. Tal vegada era una hostessa de l'Hostal de l'Ase. S'atansà un xic més per veure-la millor i, sense adonar-se'n, va trepitjar una branca seca que va petar. El soroll alertà la jove que girà el cap sobtadament. Anava vestida amb una mena de túnica tota blanca que li arribava fins als peus. Es posà dreta amb una revolada i digué al Josep:

- Qui ets? Què vols?

- Tranquil·litza't minyona. No sóc cap malfactor, si això et preocupa. T'he vist, i la curiositat ha fet que m'atansés per veure't millor. Vet-ho aquí.

- Vols un consell?

- Molt jove ets per aconsellar, no et sembla?

- Sóc jove només d'aspecte. Escolta bé: ves-te'n i oblida que m'has vist.

I dient això arrencà a córrer. Travessà el torrent que encara duia força aigua i desaparegué bosc enllà.

En Josep tractà de recordar-la. Era bonica, tanmateix. Però d'un bonic agre dolç. Alhora que la seva cara era amorosa i molt maca, el seu esguard tenia quelcom d'amenaçador: tot d'una recordà també que quan es va aixecar no duia el vestit moll malgrat restar asseguda a terra i que havia travessat el torrent per un lloc gairebé impracticable...

A l'hostal de l'Ase, en Miquel i l'Elvira li van dir que no tenien cap hostessa ni n'havien tingut cap en molts mesos. Li indicaren que potser era una serventa de can Vinyes o tal vegada de can Dardena.

Obsessionat per la idea de voler saber qui era aquella noia es va presentar a les masies esmentades i en cada una d'elles li digueren el mateix: no la coneixien ni sabien qui podia ser.

En Josep s'oblidà de tornar a casa i dejú com estava va anar recorrent, una per una, totes les masies de la Vall, amb el mateix resultat decebedor. L'àvia del Maset va ser la primera en adonar-se que el cap d'en Josep ja no tornava a funcionar bé.

- Quina desgràcia, Déu meu. La pobra Marieta s'hi quedarà amb un d'aquests disgustos. Heus aquí una casa forta que la manca de salut de l'hereu, l'ensorrarà...

A l' hora de dinar, en Josep arribà a casa seva. La Marieta l'esperava neguitosa al portal i el renyà de valent perquè no havia anat a esmorzar. Després, un cop a taula, li preguntà si l'aigua havia fet algun dany a la finca.

El seu fill, en comptes de donar-li raó d'allò que li preguntava sa mare, li va dir:

- Si l'haguéssiu vista, mare. Era bonica com un ram de ginesta i l'olor que desprenia només fa parió amb les violetes boscanes. Era una nina encantadora, com hi ha món!

La Marieta, sa mare, va comprendre de seguida que la malaltia que, de tant en tant inutilitzava el cervell del seu fill, l'havia fet pres una altra vegada.

Mentre va ser a taula, en Josep no va parar d'explicar i descriure les excel·lències de la noia que havia vist. Abans d'aixecar-se, la seva mare li va preparar una bona tassa de til·la, dient per a si mateixa, més resignada que convençuda:

- "Alabat sia Déu".

Devia ser mitjanit quan en Josep, que encara no havia pogut aclucar els ulls, va sentir com una mena de càntic suau i harmoniós que venia de lluny. Sense fer soroll, es vestí i va sortir de la casa. La lluna plena que s'esqueia aquella nit, feia prou claror per caminar sense ensopegar amb res. Els càntics venien, si fa no fa dels volts de can Vinyes. Amb pas lleuger emprengué el camí que hi condueix i que passa pel Molí i frega can Dardena. Tot i que els càntics se sentien més forts, no era d'allà d'on sortien. Escoltà atentament i, de cop i volta, va exclamar: "venen de la cova Fosca".

Quan faltaven uns metres per arribar-hi es trobà que li barrava el pas la noia que tan delerós havia estat cercant. El cor li començà a bategar amb força. En canvi, ella, se'l mirava amb rostre inexpressiu i sense dir res.

- Hola! Saps que ningú s'ha cregut que t'havia vist?

- I tu recordes el que et vaig dir jo?

- Està clar que sí. Que t'oblidés. Però no he pogut.

- Em sap greu perquè es trencarà la tradició de centenars d'anys. És llàstima. Un dia més i ja hauríem estat fora de la Vall. Però ara saps massa coses. Vine!

En Josep la seguí i ambdós entraren a la cova. Un cor de veus femenines cantant cançons estranyes envaïen el recinte. Del fons de la cova sortia una lluminària com la claror del sol de migdia.

- Compte!- li advertí la noia.

L'advertiment, però arribà tard. En Josep es precipità per una mena de pou que hi havia a frec del caminal que conduïa al fons de la cova.

Van tardar dos dies a trobar el cos mort del Josep.

L'àvia del Maset, en saber-ho, va dir:

- Pobra Marieta. Aquest disgust la portarà al forat. Mare de Déu, una casa tant forta i acabarà en no-res...

L'HOSTAL DE L'ASE

Tot començà quan va arribar una dona a demanar hostatge per una nit.

Can Bou era l'únic hostal de la Sentiu. No es pot dir que fos massa concorregut, però sí que algun llenyataire foraster, algun venedor ambulat que se li feia fosc mentre recorria les masies de la vall, els pastors de la Cerdanya amb llurs ramats que els corrals de l'hostal acollien i els que construïen els forns de calç, hi feien alguna estada. També s'hi deixava caure, de tant en tant, algun viatger que li calia entendre's amb el representant dels barons, o els que compraven les collites al camp mateix.

Com deia, un capvespre del mes d'agost va arribar una dona muntada damunt d'un ase. Va dir als hostalers:

- Vull sopar i bon llit i un jaç tou i ordi per l'ase, a la quadra.

Era una dona que no devia tenir més enllà de quaranta anys.

La seva cara no era solcada per les clivelles de la intempèrie, la qual cosa volia dir que no treballava al camp. Les seves mans eren netes d'arrugues i durícies. Tot plegat evidenciava que la seva feina, fos la que fos, la portava a terme sota cobert.

Al Miquel, l'amo, va caure-li bé aquella dona, o si més no, així ho va creure l'Elvira, la seva dona.

- A veure si et tornaràs guenyo de tant mirar-te-la!

- Si no me la miro, Elvira. Quines coses que dius!

Potser sí que, mentre sopava l'hostessa, en Miquel li feia llambragues, i que ella li corresponia amb rialletes...

Tot això, està clar, fos o no fos intencionat, no passava desapercebut per l'Elvira que, tipa ja de veure el seu home que es desfeia com un melindro, es disposà a prendre cartes en el joc.

- Escolteu, senyora. Sabeu què us dic? Doncs, que no em faria pas res que anéssiu a fer nit a l'hostal de la vila. Sabeu on és? A la plaça Major. Tothom us ho dirà.

- Ai!... i això per què?

- Doncs, no sabia dir-vos-ho. Però dos ases una mateixa nit em semblen massa orelles.

- Jo només en porto un, d'ase -aclarí l'hostessa.

- I jo un altre: el meu marit. Anem al gra. Que potser no porteu diners per pagar l'hostatge? Aleshores sapigueu que les miradetes que dediqueu al meu home no us lliuraran de pagar-lo. L'ase és ell, no jo.

- Bé, bé. Si vós ho dieu... Em refereixo a que el vostre marit és un ase... Qui millor per saber-ho, oi?... Pel que fa al canvi de l'hostal, no em ve de gust. Resteu tranquil·la, tinc diners per pagar-vos.

L'endemà, quan l'Elvira es despertà, va comprovar que estava sola al llit. En Miquel, el seu marit, que més aviat era mandrós per aixecar-se, ja ho havia fet. Una esgarrifança li va recórrer tot el cos. Es vestí i va baixar al menjador. La porta de la casa era tancada i tota la planta fosca. Encengué un llum d'oli i restà uns moments pensativa. Després es digué:

- “Està clar, deu estar dormint amb aquella màrfega”.

Prengué un bastó de freixe que hi havia a la cuina i s'encaminà cap a la cambra on suposava que dormia l'hostessa i el Miquel. Entrà d'una revolada amb el gaiato enlaire disposada a repartir garrotades, però heus aquí que la cambra era buida. De sobte va sentir un bram d'ase que venia de fora. Baixà mig esglaiada i obrí la porta. Tingué una mena de sobresalt en topar-se amb el cap d'un ase a dos dits de la seva cara. L'animal es posà a bramar com un posseït.

- “És l'ase de la puta d'ahir”- va dir-se enfurismada.

Revisà de nou la casa, el corral i els afores. No va trobar ni rastre del seu home ni de l'hostessa. Tornà enrere i de nou va

topar-se amb l'ase que la mirava de fit a fit. Li ensenyava les dents com si rigués. Després va començar a seguir-la pertot arreu.

- Passa d'aquí! A veure si encara entraràs a casa? La teva mestressa voldria tenir a l'abast. Maleïda sigui... Això només podia passar-me a mi.

S'arribà a can Pardal per explicar-los el seu infortuni, sempre seguida per l'enganxós ase que, de tant en tant, perquè no l'oblidés, li donava cops de cap a l'espatlla i li dedicava tot un recital de brams en mi bemoll, capaç de rebentar el cuc de l'orella d'un ferrer.

Va entrar a la masia veïna i, és clar, l'ase també volia seguir-la. L'amo de can Pardal va adonar-se'n i clavà un crit suficientment fort i persuasiu perquè la bèstia optés per restar prudentment a fora, a l'era.

L'Elvira va explicar fil per randa el que s'havia esdevingut.

- Si no fos perquè ho dius tu, no m'ho creuria, Elvira –digué la jove de la casa, trasbalsada.

- Doncs, pots ben creure-t'ho –respongué l'Elvira somiquejant.

L'amo de can Pardal intervingué amb to garneu:

- No t'enfadis, Elvira. Em sembla, però, que amb el canvi hi has sortit guanyant.

- Si, ja ho sé. El que em fa ràbia és que m'hagi deixat ell a mi. Com quedo jo, ara?

L'ase va treure el cap i, com si prengué part en la conversa, es posà a bramar amb la intenció de convèncer amb el que deia que, naturalment, no entenia ningú.

- I a sobre, encara, aquest animal que no para de seguir-me pertot arreu.

- No en volíeu comprar un, d'ase? Doncs, ja el tens. Veus com hi has sortit guanyant.

L'Elvira també va anar a visitar el senyor rector. Aquest li va dir que calia acatar la voluntat de Déu, i que tot plegat li serviria per desempallegar-se dels pecats que hagués comès i assolir el cel.

- Tingues paciència, filla. De vegades els homes perden el nord, però tard o d'hora tornen a tancar a casa.

Quan va sortir de la rectoria, el cor li va fer un sotrac. L'ase l'esperava al portal. De nou va ensenyar-li les dents com si rigués i se'n rigués.

Seguí de pressa pel carrer de la Rectoria, i l'ase darrere seu.

Caram, Elvira, quan us heu decidit ho haveu fet bé. Saps que és un ase molt maco? –li digué un desvagat, client de cal Mata Hores.- L'esmentat, l'ase, vull dir, com a prova d'agraïment li ensenyà les dents i féu tres brams.

Volia anar al jutjat per explicar al senyor jutge el que li passava, però li feia vergonya que aquell animal la seguís com si fos un gos. Encara gràcies que l'amo de can Margarit estava esmolant

la dalla davant de casa seva i es va encarregar de guardar-lo fins que sortís del jutjat.

El jutge, amb certa sornegueria, li digué:

- Tanmateix, no sé que dir-te. No m'havia trobat mai amb un cas semblant. Mira: pel que fa a l'ase, es teu mentre ningú no el reclami. L'hauràs de mantenir, això sí, i si de cas algú demostra que és seu i vol endur-se'l, t'haurà de pagar el manteniment dels dies que l'hagis tingut. I pel que pertoca al Miquel, si se n'ha anat amb aquella dona, què vols que et digui... Més endavant obrirem un expedient d'abandonament de llar. De tota manera, deixa passar un temps abans de fer res.

Ni el senyor rector, ni el jutge, no li havien resolt el problema i no li ho resolien perquè a ella no li importava cap procediment legal dels que li proposaven. Allò que la tenia fregida era que no hagués sortit d'ella la iniciativa d'engegar el seu home. Se sentia ferida en la seva dignitat. Què diria la gent quan la nova s'esbombés? Anava pel carrer de Sant Pere rumiant les seves cabòries quan un bram la féu aturar en sec. Lligat a una anella de l'entrada de can Margarit, l'animal li ensenyava les dents i colpejava el terra demanant-li que el deslligués. Estava per fer-se la distreta i deixar-lo, però l'ase no s'estava, de distret, com tampoc n'estava l'amo de can Margarit.

- Té, li digué, ja em tornaràs la corda.

L'Elvira enfilà el camí dels magraners, fins arribar al de la Sentiu. L'ase, al qual ja havia deixat solt, no parava de fer corredisses i saltar i fer tombs a l'entorn de la nova mestressa.

- Quina mena de bèstia, - pensà l'Elvira -, quan pugui me'l vendré. No vull res d'aquella mala dona.

A rribà a la Casa Vella, travessà el torrent i es dirigí a l'hostal. Començava a fer-se fosc. Obrí la porta i entrà, capficada. Uns moments després, un cop a la porta li recordà que l'ase s'havia quedat fora. Obrí la porta i anà també d'un pel que la bèstia no se li fiqués al menjador.

- Fora t'he dit! Espera't i et portaré a la quadra. Un moviment de cap de dreta a esquerra que féu l'animal indicava a l'Elvira que no hi volia anar, a la quadra.

- Ah, no? Caram! Potser t'agradaria més seure a la taula i ajeure't en un llit dels hostes.

Incomprensiblement, l'ase va fer que sí, amb el cap.

L'Elvira no va poder cloure l'ull en tota la nit. Es trobava sola a casa i sentia basarda. Era cert – pensava- que el Miquel era poca cosa, però era un home i li feia, si més no, companyia. Ja començava a sentir penediment de com el tractava. Bé, un xic aturat sí que ho era, però ella, en comptes d'animar-lo, encara li retreia constantment els defectes, la qual cosa feia que ell se sentís cada vegada més insignificant. Ara també li sabia greu les vegades que li havia dit que era un ase...

Un bram provinent de la quadra la desconcertà. S'incorporà al llit i recordà com la mirava aquella dona cada cop que insistia en dir que el seu home era un ase...

- Verge Santíssima- es digué -. No serà que aquella donota va fer

un encanteri, i en Miquel.... No, no ho podia creure. Un altre bram com adolorit li arribà a l'oïda. Va recordar el comportament estrany de l'animal. Cada cop, un pressentiment que, com un guspira, li havia passat pel cap, anava refermant-se.

Baixà a la quadra amb una espelma i es quedà contemplant l'ase que se la mirava tristor. Temorencà, amb veu que de justa li sortia de la boca, va exclamar:

- Que ets el Miquel?

L'ase va deixar de remugar i mentre movia el cap afirmativament, clavava cops de pota a terra i li ensenyava les dents plenes d'ordi, mig mossegat, com si volgués dir: "És clar que sóc jo, beneita!"

La resta de la nit l'Elvira se la passà plorant i fregant carinyosament el cap de l'ase que, de tant en tant, li donava cops de cap d'agraïment.

Cap allà a les cinc del matí, un xiulet que venia del camí de can Pardal la sobresaltà. Aquell xiulet era el mateix que feia el Miquel quan arribava a casa.

Sortí de la quadra i, efectivament, va veure arribar el seu home muntat en un ruc.

- Miquel estimat, ets tu?

- Que no ho veus que sóc jo?

- Però on has estat des d'ahir?

- A Martorell. No vam quedar que sortiria de bon matí per comprar un ruc, a la fira?

De sobte, l'Elvira ho recordà tot. Va atribuir a la maleïda gelosia que se li hagués esborrat del cap la realitat, fent-li creure que l'havia deixada per l'hostessa. Com aquell que veu un mal esperit digué al Miquel:

- Anem a pams. Si tu no ets l'ase de la quadra, qui és, doncs?

Asseguda a la menjadora, fent carícies a l'animal hi havia l'hostessa del dia abans. Rebé el matrimoni que arribava esbufegant, ensenyant-los les dents amb un ample somriure. Però humà. Tot seguit digué:

- Mestressa, cal que aprengueu a no menysprear ningú i menys encara el vostre marit. Espero que sabreu treure'n profit de la broma que us he gastat. Ara haig d'anar-me'n. La tasca és feixuga perquè hi ha moltes Elvires per aquest món. Muntà l'ase i marxà camí enllà.

L'Elvira que encara no havia reaccionat del tot, li digué cridant, perquè ja era un xic lluny:

- Digueu-nos, si us plau, qui sou, senyora!

L'al·ludida es mig girà i respongué:

- Em diuen moltes coses: des de remeiera a bruixa, tot el que vulgueu, però en realitat el meu nom és Sensatesa.

El senyor rector i el jutge, i fins i tot els de can Pardal que eren

coneixedors de l'afer esdevingut, havien assegurat que no en parlarien amb ningú. Però des d'aleshores l'hostal es conegué per l'hostal de l'Ase de la Sentiu.

EL CONTRABANDISTA

La Mercè, entaforada entre les canyes per on grimpaven els brots de les mongeteres, anava collint-ne el fruit verd que sortia d'entre el fullam aspre i calent. Degut a l'atapeïment i a la calor, privava que no passés ni un sol alè d'aire fresc. Suava de valent per l'esforç de la feina i suava també pel neguit que li constrenyia el cor. El sol ja caminava per damunt de la pineda. La Mercè va calcular l'hora; no s'havia equivocat pas, perquè uns instants després les campanes del rellotge del cloquer de la parròquia de Sant Pere, tocaven les nou del matí. I en Francesc encara no havia arribat...

Des del dia que el seu marit li va confessar que el Moixó l'havia acceptat per transportar contraban des del Garraf a l'ermita de Brugués, anava amb l'ai al cor constantment.

Sovint es deia: si l'agafa el Bigotis (així anomenaven el tinent

de carrabiners), el portarà a Sant Feliu, després a la presó de Barcelona, i després, vés a saber quan el tornaré a veure.

- Són deu duros, Mercè. Te n'adones? Deu duros cada nit que hi vagi.

- No ho hauries de fer. També passarem. Tenim salut, ganes de treballar i un fill en camí. És cert que la caseta de la Sentiu on vivim i la terra del seu entorn, no dóna per anar folgats, però n'hi ha que encara estan pitjor.

- Mira, estimada. Amb unes quantes vegades de tragar contraban ja hurem fet un racó per comprar les dues mujades que malvèn el Ramon de ca la Tuies. Aleshores sí que ens en sortirem.

A estones, mentre recordava aquesta conversa amb el seu marit, la Mercè restava parada imaginant el pitjor. Estava embarassada de sis mesos i temia que el seu fill vingués al món mentre el seu pare romania tancat a la presó. Aquest pensament que s'havia ensenyorit del seu cor l'anguniejava.

Seguí la tasca de collir mongetes d'aquella feixa de terra tocant la Murtra, malgrat les llàgrimes que li entelaven els ulls.

De bon grat hauria muntat sobre la mula i hauria pujat al poble per esbrinar si hi havia noves, però l'animal el tenia el seu home per transportar el tabac de contraban. A més, ben pensat, no li convenia de fer-ho perquè hauria despertat sospites entre els pagesos en veure-la sense el Francesc, camí del poble. Prou que havia hagut de matinar perquè ningú la veiés baixar per la carrera de la Post, sola i a peu.

Cert que el seu home coneixia molt bé tota la vall de la Sentiu i àdhuc el Garraf, i, si les coses anaven malament, podia fugir per camins i dreceres que havia fet centenars de vegades. Malgrat tot, el perill hi era i això la deficiava.

Tot d'una un soroll de cascavells encara llunyà va fer que es girés. Pel camí del Soberano, fregant la Murtra, s'atansava amb pas lleuger, una tartana. La Mercè intentava endevinar de qui era, però era massa lluny encara.

Una parella d'ànecs collblaus van emprendre el vol cap al Remolar espantats per la fressa del carruatge que s'atansava. Uns minuts després la Mercè reconegué la carreta. S'assegué. El rostre se li anà tornant blanc com la cera i tot li va començar a fer voltes al seu entorn. La tartana era la de cal Moliner i era conduïda pel jutge de Gavà.

Quan tornà en si, es trobà estirada sota la figuera de la feixa. En Jaume, el jutge, li refrescava el front amb aigua d'un càntir que la Mercè tenia a l'ombra de l'arbre.

- Què ha passat? Ah, és vostè, senyor jutge?

- Com et trobes, Mercè?

- Bé, bé...

De sobte recordà tot allò que durant uns minuts havia oblidat.

- Que em porta alguna nova, senyor Jaume?

- Escolta, Mercè, jo preferia que pugessis amb mi al poble...

- No puc. He d'esperar el Francesc, sap? Vindrà de seguida. Ha anat a...

- Mercè, serà millor que vinguis amb mi.

- Com? Què vol dir?

- Vull dir que no vindrà en Francesc. Au, fes-me cas i puja amb mi.

La Mercè no sabia com preguntar què havia esdevingut. Sospesà mentalment els pros i els contres i arribà a la conclusió que si el Francesc era pres ja tant li feia fer al jutge les preguntes que volgués perquè en no res podia perjudicar-lo.

- Aleshores, senyor Jaume, vol dir que el Bigotis l'ha enxampat?

- No voldria parlar aquí de tot això, ja t'ho he dit.

- Però jo sí, senyor jutge. El Francesc és pres, oi? Digui-m'ho si us plau. Digui-m'ho perquè no penso anar al poble amb vostè ni amb ningú fins al vespre.

En Jaume restà uns moments pensatiu i finalment, a contracor li digué:

- En Francesc és mort, Mercè.

Quan el jutge es creia que la noia arrencaria a plorar i a desesperar-se, es trobà amb una cara seriosa amb posat absent que se'l mirava de fit a fit. Ni una llàgrima, ni un gemec... res.

- Has entès bé el que t'he dit, Mercè?

- Sí, però no és veritat. El Francesc no és mort sinó que és aquí dins el meu ventre. Oi que m'entén? Sento bategar el cor del meu fill que també és el seu, i d'aquí a tres o quatre mesos tornarà a ser amb mi. I creixerà i es farà gran i fort com ara, i jo l'acompanyaré a la feixa i treballarem plegats... Restà callada una estona. De tant en tant movia el cap per negar l'evidència que no volia acceptar. Després digué:

- Vull saber com ha estat.

- No et turmentis més, Mercè. Ara, què hi fa.

- Vull saber-ho tot, fil per randa.

Davant la tossuderia i el comportament decidit de la Mercè, el jutge optà per contar-li tot el que sabia d'acord amb l'atestat que havia lliurat el tinent de carrabiners. Va començar per contar-li que segons manifestava el cap de línia, ja feia dies que vigilaven el Moixó i a una colla de pagesos que algunes nits no anaven a dormir a llurs cases de la Sentiu. A manera d'esquer, el cap dels carrabiners va fer arribar una nota falsa al Moixó avisant-lo que en un dia assenyalat es desembarcaria tabac a la Falconera i que hi fos present amb els seus homes. El Moixó s'ho va creure.

El justícia de Gavà prosseguí, dient:

- El dia assenyalat era la matinada d'avui. El destacament de carrabiners que havia deixat uns farcells ben lligats a l'esmentat lloc de les costes del Garraf, els deixà fer. Quan ja havien travessat el massís i des de can Parés es dirigien al

castell d'Eramprunyà, la força els sorprengué a pocs metres de l'església de Sant Miquel. Els més porucs, o potser els més assenyats, es van quedar parats amb les mans enlaire, mentre que el Moixó i en Francesc es van fer escàpols. Encara vols que continuï, Mercè?

- Sí, si us plau.

- Els carrabiners van manar que atuessin i, en no fer-ho, van obrir foc amb les seves armes. El Moixó va caure a terra mort i en Francesc, més jove i fort, va poder arribar, sense ser tocat, fins a la drecera que condueix a l'ermita del Sitjar. Si ho hagués aconseguit s'hauria salvat perquè l'ermità l'hauria amagat en el lloc secret que té per guardar-hi el tabac procedent de contraban. Abans, però, un tret li travessà el cap i caigué mort davant mateix de la Roca Foradada

Tal com havia dit, la Mercè no va voler pujar de cap manera al poble en la tartana del jutge.

Un cop sola tornà pausadament al solc de mongeteres per reprendre de nou la tasca interrompuda. Anava a ajupir-se per agafar el cistell gairebé ple, però s'ho repensà. Clavà una puntada de peu al canastrell i la collita s'escampà per terra. Es posà dreta i estirà els braços com aquell que acaba d'aixecar-se de dormir.

S'acaricià el ventre i digué:

- Anem, fill...

Les fotges de la Murtra, mig endormiscades, sortiren com un

llamp de sota les fulles de les carbasseres i amb vol ras s'amagaren als canyissos de les vores del llac.

Quelcom les havia espantades. Quelcom estrany havia envaït el seu territori.

EL COMBOI

L'agutzil de l'ajuntament de Gavà acabava d'enganxar un ban en el seu lloc acostumat a la façana de can Pardal. Hi deia que can Llonch, can Bruach, el Molí, la Casa Vella i el Maset els tocava per torn afegir-se amb llurs carros, al comboi encarregat de transportar el bagatge de la tropa que havia estat de posta a la Pineda.

La nova no va caure gens bé a la gent de les masies esmentades perquè els distreia del seu ritme normal d'acord amb la feina del moment i, a més, perquè el seu comès en el comboi no era altre que tragar un gran nombre de pins, els més grossos, que havien de servir per a les obres de fortificació del Quarter General del comandant d'armes de Molins de Rei.

Tant els gavanencs de la Sentiu com els de la vila, sabien que la idea d'abastar de troncs no havia sortit de Molins de Rei, sinó

del batlle de Gavà, un llepaculs que, per sobre de tot, volia quedar bé amb el comandament governamental.

Pels vols de migdia els carros curulls de troncs ja havien arribat al Fonollar sense novetat. L'esquadró a cavall que donava escorta anava força confiat perquè sabia que els facciosos no atacaven mai si no els protegia la foscor de la nit o travessaven algun bosc. Com que el camí que seguien era pla com el palmell de la mà i la marxa es feia en ple dia, no hi havia cap motiu per desconfiar.

El marge de la riera del Fonollar s'omplí, de sobte, de canons de carrabiners, d'escopetes i de trabucs que apuntaven acuradament del sequici el comboi que s'acostava. En el moment oportú algú va donar l'ordre de ifoc! I la boca de les armes vomitaren a l'una una torrentera de metralla sobre la vintena de soldats a cavall. Només tres es lliuraren de l'emboscada, els quals, arrapats a les seves cavalcadures fugiren en direcció a Sant Boi.

El cap de colla dels carlins, que no era altre que l'Amfruns, de Begues, féu desenganxar els cavalls dels carros i recollir els dels soldats que encara corrien esverats per l'espeterat inesperat dels trets. Aplegats armes, cavalls i munició dels soldats morts, enfilà riera del Fonollar amunt. Els quinze carreters de Gavà que formaven el comboi se'ls endugué presoners amb la intenció, segurament, de cobrar-ne rescat.

Tan aviat com les famílies van satisfer el preu imposat pels facciosos, els homes retinguts tornaren a casa seva, tret del Pau, el marit de la pubilla del Maset. Els seus companys de captiveri van dir que des del primer dia que van ser tancats a un corral de cabres dels afores de Begues, ja no era amb ells, la qual cosa feia suposar

que un accident fortuït, o tal vegada un enfrontament amb algú de la colla de l'Amfruns, havia acabat amb la seva vida.

La primera autoritat del poble era en Climent, el qual s'havia sabut voltar d'una colla de vilatans poc escrupolosos que eren els encarregats de mantenir-lo a l'alcaldia any darrera any, malgrat el seu caràcter d'home dèspota i el seu tarannà desfrenat i disbauxat. Al cap d'uns dies d'esdevingut l'afer del comboi, es deixà caure al Maset per tal d'assabentar-se, deia ell, si la família tenia algun problema que pogués resoldre'ls. El motiu de la visita no podia ser més ingenu, ja que tothom sabia, i ell també, que la noia no es podia refiar del seu pare perquè ja feia anys que romania assegut a una cadira, afectat de feridura, i la mare que patia febres intermitents restava prostrada al llit molt sovint. Només l'àvia amb prop de vuitanta anys a l'esquena i ella, l'Agnès, eren les úniques persones que podien (cosa humanament impossible) tirar endavant la casa.

Val a dir que l'Agnès, tot i tenint vint-i-set anys, era una dona que feia força goig. Treballadora i endreçada com la que més, l'únic defecte que se li retreia era ser eixorca.

- Ja saps, Agnès, que si necessites qualsevol cosa, només et cal dir-m'ho.

L'al·ludida sabia tot el que es deia del batlle i per això descobria la luxúria en els ulls del seu interlocutor i endevinava com intentaven despullar-la. Li donà les gràcies pel seu interès i li va prometre que si arribava el cas de caldre-li ajut, li ho faria saber.

Malgrat tot, les visites d'en Climent al Maset es feien cada

vegada més assídues, adés a la casa, adés a la vinya, al bosc, és a dir, on podia trobar-la.

- No sé com t'ho fas per sortir-te'n, com hi ha món!

- Déu estreny però no ofega, senyor Climent...

- Ets una dona admirable, Agnès; ningú s'avindria a treballar com un escarràs si tenia la possibilitat de viure com una senyora. Només una paraula teva de complaença i tot canviaria. Per què ets tan tossuda?

L'Agnes sabia que la paraula que l'alcalde esperava era l'acceptació d'ajoure's amb ell i això no ho faria mai. Per què havia de fer-ho? Cada vegada que hi pensava acabava rient com una beneïta.

La insistència d'en Climent, però, va anar fent-se aclaparadora. Dels precs apassionats passà a les amenaces punyents. La va prevenir seriosament que li faria la vida impossible, a ella i a la resta dels membres de la casa. Arribà a jurar-li que calaria foc al bosc del Maset i que escamparia sal a totes les vinyes de la propietat.

Les amenaces del batlle acabaren per fer esquerdes a l'enteresa de l'Agnes. Després de sospesar els pros i els contres de la decisió que anava a prendre, es mirà amb ràbia en Climent i li va dir:

- Aquesta nit tancaré el gos a la quadra i deixaré la porta només ajustada. Compte amb el soroll perquè l'àvia dorm sempre amb un ull obert. Sap Déu que aquesta situació no l'he provocada

jo. Del que pugui esdevenir no me'n faig responsable. Entesos senyor Climent?

El rebombori va ser gran, tant a la Sentiu com a la vila. Només fer-se de dia, els homes i les dones del poble que anaven a cercar aigua a la font de la Plaça, restaren glaçats en adonar-se que a la porta de la Casa de la Vila, tocant l'hostal, hi havia clavats els genitals d'un home, encara sagnants.

A la Sentiu l'astorament fou general quan els de can Pardal i els de l'hostal de l'Ase anunciaren que al centre de la glorieta que hi ha a frec del camí dels castell de la baronia de l'Eramprunyà, es balancejava el cos d'un home nu, penjat, al qual li havien estat tallades les seves parts.

Ningú no va ser capaç d'esbrinar qui havia occit l'alcalde Climent. Tot i que la gent parlava de les visites continuades que feia al Maset, tothom donava per descomptat que ni l'Agnès ni ningú de la família ho havia fet.

T ranscorreguts uns mesos, el capità general de Barcelona va concedir una amnistia a tots els facciosos que deixessin les colles i tornessin a casa seva. Els habitants de la Sentiu restaren palplantats en veure arribar ple de vida en Pau del Maset. Fou aleshores quan van començar a comprendre moltes coses que no entenien. Per exemple: que l'Agnès aconseguís llaurar i sembrar a temps, segar el blat, fer la verema i, sobretot, que els atributs íntims de l'ex alcalde Climent haguessin estat exposats al públic i el seu cos penjat a la glorieta.

Una cosa era ben clara: a la cita que la pubilla del Maset havia fet al peça de l'alcalde, hi va assistir algú més que ells dos. Però tot allò ja era aigua passada.

EL SOMNI DEL MIQUELÓ

A la llar de la masia de can Dardena, a la Sentiu, les flamarades de grossos tions de soca de garrofer i de ceps vells mantenien l'escó a una temperatura acollidora.

La mestressa de la casa aprofitava les darreres hores del dia fent mitja. Al seu costat, el rabadà, un brivall d'onze anys, li feia companyia mentre esgranava panotxes de blat de moro.

Octubre s'escolava i encetava els primers freds.

- Miqueló. Ja és hora d'anar- te'n a dormir.

- De seguida que vingui l'amo. Hem quedat que us haig de fer companyia, oi?

- Sí, ja m'agrada que em facis companyia. Però no s'hi val a

oblidar que demà es fa de dia molt aviat. Queda't si vols una estona més, però així que arribi l'amo de disposar la feina, cap al llit. Entesos?

-Això rai, mestressa. No en tinc mai de son jo. Al primer crit de l'amo ja sóc dempeus i, encara no ix el sol, ja m'enduc el ramat a pasturar.

- També ho sé que no en tens, de mandra. Però ets menut i et cal dormir com més hores millor. Recorda que dies enrere vas restar adormit tot i que l'amo ja t'havia cridat.

- És veritat, mestressa. I sabeu per què?

- És clar que ho sé. Perquè tenies son, vet-ho aquí.

-Bé, no va ser així exactament. Més ben dit: sí que en tenia de son. Encara que la culpa la va tenir un somni meravellós.

- Ah, sí? Això no m'ho havies dit...

- És que em feia vergonya.

- Vergonya, tu?

- Com hi ha Déu, mestressa. Voleu que us el conti?

- Ui, Miqueló, que la saps llarga... Per tal de no anar-te'n a dormir... Bé, conta-me'l si no és gaire llarg .

- Veureu: vaig somiar que sortia de bon matí amb les cabres. Només arribar al pla de les Basses, vaig deixar que el ramat

pasturés tranquil·lament. La Peluda tenia el dia boig i vaig haver de marcar-la qui sap les vegades. I sabeu per què? Doncs, perquè l'amo no em deixa portar fona.

- I no li manca raó. De tota manera no serviria per a altra cosa que per obrir-te el cap, tu mateix.

- Mala negada! I si un dia em surt el llop?

- No n'hi han de llops per aquí, gràcies a Déu. I apa, continua contant el somni.

- Doncs, veureu: pels volts de migdia una nuvolada va treure el nas per darrere del cim de les Agulles i, com és sabut, núvol que ve d'aquell indret, núvol pixaner. No va tardar a fer un ruixat. Però no va durar gaire. Tot seguit va aparèixer l'arc de Sant Martí... Ai, mestressa, jo em quedo embadalit sempre que el puc contemplar. Quins colors més bonics que té...

- No fugis de rengle, Miqueló...

- Bé, estava embadalit, com us deia, mirant-me'l. Començava en un turonet prop de l'alzina on m'havia aixoplugat i seguia cap al cim més alt. De cop i volta se'm va ocórrer que potser podria enfilat-m'hi.

- Quines cabòries, Miqueló.

- Era un somni, mestressa, i en els somnis tot és possible. Bé, tal com us deia, veig atansar-m'hi i em vaig meravellar al veure que l'arc era com una mena d'escala amb tot de graons que anaven pujant. El corc de la curiositat em va començar a fer

ric-ric, dintre el magí. On deu acabar l'arc? Què hi deu haver darrere el pic de les Agulles? Sense pensar-m'ho dues vegades vaig agafar empenta i vaig començar a pujar-hi. Cada cop veia els arbres més petits. El pendent de l'escala era molt costurerut i em calia fer fortes pitades per seguir pujant. De sobte vaig sentir-me... com us ho diria... sí, com si trepitgés un tou de matalassos.

Tenia la mateixa sensació que si estigués volant. Un delit estrany m'obligava a seguir pujant pel llom de l'arc. Ja tenia a la mà el pic més alt del cim. Dessota, tot era minúscul. La planúria s'obria sencera al meu esguard. La nostra masia es veia petita com un cargolí. De la xemeneia n'eixia un fumerol llarg i esquifit. Els camps, els boscos i les masies més llunyanes s'aplegaven una al costat de l'altra. La meitat oposada de l'arc s'entaforava entremig d'unes cingleres esglaiadores. De veritat us ho dic, mestressa: tenia la pell de gallina. Ja estava a punt de tornar-me'n enrere i baixar de nou, quan vaig sentir, de sobte, unes veus que em cridaven "Miqueló... Miqueló...". Atret per la crida, jo que començo a davallar per l'altra vessant del pic, és a dir per la banda oposada a la que havia pujat i que és d'on venien les veus. Allà al lluny, al final d'una barrancada, em va semblar veure un home i una dona que em feien senyals amb els braços.

Malgrat la distància que ens separava els vaig conèixer: M'eren el pare i la mare! El cor em va fer un sotrac dins del pit. Quina meravella! Tant de temps morts i ara els tornava a veure... Foll d'alegria jo que començo a baixar els graons de dos en dos. La mare, estranyent-se el cap amb les mans, em recomanava que no correués tant. El pare, neguitós també, esperava la meua arribada fent el cor fort... A mesura que anava

atantsant-m'hi, la lleugeresa que sentia quan pujava anava minvant tot i l'esforç que feia per guanyar terreny. La mare, amb els braços estesos m'animava a seguir endavant; però, mala negada! Com més ho intentava més em pesaven les cames. D'un esglaó a l'altre trigava qui-sap-lo. Veia el rostre de la mare resplendent com la llum del sol, la qual cosa la feia més bonica encara. Un últim esforç i em llenço als seus braços. M'agafa i m'estreny contra el seu pit i em besa i m'acaronava una i cent vegades. Quin goig, mestressa! El pare, disimulant l'emoció ens abraçà a tots dos. Quina escalforeta que sentia embolcallat per aquella abraçada doble... Del pit de la mare, mestressa, n'eixia un perfum suau de violeta boscana i de farigola i de romaní i d'espígol, que feia que m'entrés una mena de son dolça com la mel. Els braços forts i musculosos del pare desprenien la mateixa flaire de les alzines i els castanyers. Només desitjava romandre enmig d'ells per sempre més... De sobte, unes gotes fines d'aigua, com una cortina de rosada, distraueren l'emoció d'aquell moment inoblidable.

- Compte!- ens advertí el pare -. I afegí: l'arc s'està esvaint! Efectivament, mestressa. L'últim núvol ventrellut s'allunyava cançoner mentre el sol tornava a resplendir.

- Cal que marxis tot seguit em digué la mare- Torna al teu món. A la realitat! Jo volia quedar-me amb ells, mestressa. Oi que m'enteneu? Per això feia el ronso.

- Miqueló –va dir el pare-, pensa que el bon Déu ja ha fet prou concedint-nos aquests instants d'il·lusió. No s'hi val a temptar-lo. Corre!. A contracor vaig pujar de nou els graons sense aturar-me. En ser al capdemunt de l'arc vaig girar l'esguard per dir-los adéu, però ja no es veien més que les cingleres. L'arc anava

fonent-se darrere meu. Només arribar al terra, va desaparèixer del tot. Quan més distret estava recordant amb els ulls tancats, aquell encontre meravellós, altre cop escolto una veu que em crida: Miqueló, Miqueló, que no et penses llevar, avui? Era la veu de l'amo, mestressa.

NARRACIONS

EL BAGUL

Encara que costi de creure, tot i haver-se escolat ja la segona dècada d'aquest segle, els gavanencs no havien canviat algun dels costums dels seus avantpassats.

L'hereu, com a institució, continuava tenint la mateixa vigència de sempre. Això comportava, és clar, l'existència de força fadristerns.

Si la casa era important, alguns interessos arribaven al comparet; però si la propietat era més aviat minsa, s'havia d'aconterar amb la bona voluntat de l'hereu que, si podia, l'ajudava a convertir-lo en menestral, capellà o allò que volgués. Aquest era el cas d'en Leopold. Gràcies a la casa que li havia donat son germà havia posat una graneria, que explotava ja feia un munt d'anys.

L'any 1920 encara hi havia a Gavà força cavalls i bestiar i

aviram; i també, per què no dir-ho, molta gent (sobretot els immigrants) que feien dels cigrons i les mongetes seques la seva menja quotidiana. En Leopold era, per aquest motiu, un menestral que vivia bé del comerç que tenia establert. I com que era molt estalviador, es deia que tenia el ronyó cobert de duros.

En Leopold era conco. Com que els pares van morir joves, i ell no s'avenia amb la cunyada, va anar a la seva així que va poder. El regust amarg que li va deixar el tracte amb la dona del seu germà va fer que, sense adonar-se'n, sentís pel gènere femení certa aversió o, si més no, desig de viure'n tan allunyat com fos possible.

Feia un parell d'anys que en una finca coneguda per Villa Carmen, propietat d'un hisendat famós per la fortuna que posseïa i per les ximpleries que feia, s'hi estava construint al dir dels entesos, un parc d'atraccions que seria el més important de Catalunya.

Els gavanencs, no pas tots, és clar, que sovint hi anaven a tafanejar no tenien gaire consciència de què era allò d'un parc d'atraccions. El que sí que entenien era que hi treballava una munió de gent i que, de mica en mica, anaven sorgint edificis molt grans. Però el que més els cridava l'atenció, sobretot, era la feina del buidatge d'un tros de terreny per fer-hi un llac grandíols.

Tot aquell enrenou anava bé a Gavà. A l'hostal Vell, de la Rambla, no s'hi trobava una cambra buida ni per remei; els comerços més propers al lloc de les obres veien augmentar considerablement les vendes servint els treballadors. Els autobusos de línia que feien el recorregut Gavà-Viladecans-Barcelona, de l'em-

presa Impax, S.A., anaven sempre plens, sobretot, a les hores que arribava el personal qualificat procedent de Barcelona i, el mateix a l'hora de plegar. La gent dels pobles veïns també s'hi deixaven caure de tant en tant, a veure les obres. No cal dir que quan se n'anaven ho feien resignats, és clar, i esgarrinxats per l'enveja de no haver estat el poble llur el triat per fer-hi aquella obrassa que, sense copsar-ne tota la importància que tenia, ja endevinaven que seria molt beneficiosa per a Gavà.

La barberia del Basomba era on un hom podia assabentar-se de tot. Venia a ser com una mena de quarter general des del qual el comandament preparava l'estratègia que s'havia de seguir.

No tothom hi estava d'acord amb l'obra que es portava a cap; els demagogs albiraven que tot allò, un cop acabades les obres, no reportaria cap benefici a Gavà perquè tot plegat es feia només de cara als barcelonins. A tot estirar – deien –, donarà feina a algú del poble; per més que no n'estaven pas gaire segurs. Es discutia, també, si la gran quantitat d'aigua que caldria per ompli el llac, no assecaria la mina de can Tries i en deixaria seca la font de la plaça i, per últim, si una obra tan luxosa com es deia que seria, no restaria vedada al veïnat gavanenc.

- Faran un portal al darrere de la finca.

Això encara enfurismava més els detractors: una entrada a la carretera de Santa Creu de Calafell per als rics i una al darrere en el camí dit de Sitges, per als pobres.

Però també hi havia – la majoria – que hi veia un bon esdevenidor.

Els que hi estaven d'acord, ho raonaven així: “Si fan un hotel i un restaurant i un cafè i salons de ball, alguna cosa compraran a Gavà. I si nosaltres podem fruit del parc, tant si és entrant per la porta del darrere com per la del davant, benvingut sigui”.

Amb el beneplàcit d'uns i el rebuig dels altres i per voluntat del propietari que no s'escoltava ningú, l'estiu de l'any 1921 es va inaugurar el famós parc d'atraccions, motiu de tanta controvèrsia, que es batejà amb el nom d'American Lake.

A l'acte van assistir les principals autoritats de Barcelona, les autoritats locals i els grans terratinents. Un cop acabats els parlaments i també el pisolabis, es va obrir la porta del darrere perquè hi entrés la gent de Gavà i la dels pobles veïns. Era cap al tard, entre dues clarors. De sobte, milers de bombetes es van encendre. El gran hotel-casino, el llac, el restaurant, el cafè i tot el que hi havia, va lluir fulgurant com si hagués sortit el sol de migdia. La màquina del carrilet que feia la volta al parc, xiulava amb estridència perquè tothom s'adonés que ell també en formava part, i molt important, de tot el que s'estrenava.

En Leopold es va convertir en client assidu del parc. No hi faltava cap diumenge. Entrava per la porta principal, la qual cosa li representava desembossar una pesseta cada vegada, però el feia sentir important, vet-ho aquí. Es passejava per la vorera elevada del llac, on gran nombre de senyores i senyoretetes prenien el sol (ja començava a ser moda el colrar-se); contemplava embadalit les curses de barques; prenia un refresc al cafè i, finalment, s'asseia en algun dels bancs que hi havia al voltant de la pista de tennis, tant per veure els partits que s'hi jugaven, com les cames de les jugadores, tot val a

dir-ho. L'estada al parc satisfia el seu lleure del diumenge, amb escriure.

Feia ja set anys de la inauguració de l'American Lake i en Leopold, que cap dia festiu no deixava d'anar-hi, considerava el parc com una prolongació de casa seva. Malgrat conèixer tots els racons i àdhuc moltes cares forasteres, no s'adonà que aquell dia de la tardor de l'any 1928, la seva presència al parc era observada meticulosament...

- Què és aficionat el tennis, senyor?

- Com? Ah! Sí. Miri, m'agrada, sí, però no hi sé jugar, si és això el que vol dir.

El Leopold va quedar de pedra. Mai no hauria cregut que aquella dona li dirigiria la paraula. Ja es penedia d'haver-se assegut al seu costat.

- Li passa el mateix que a mi. Ja m'agradaria jugar, ja, però els anys hi són i aquest és joc de joves. No ho creu així?

- Oh, sí! I tant. Sí, senyora, sí...

- És d'aquí del poble, vostè?

- Sí. Tinc una graneria. Sí que sóc de Gavà, sí.

Mentre els caps del miradors giraven cap a un cantó i a l'altre dels jugadors en brega, la senyora asseguda al mateix banc que en Leopold, va iniciar una conversa distesa i tranquil·la que agradava d'allò més al Leopold. En poc temps

sabia, per dir-ho d'alguna manera, la vida i miracles del seu interlocutor.

- Amic, m'esperen a l'hotel. M'haig d'absentar. M'ha agradat molt de parlar amb vostè.

- A mi també. Sí...

- Si la casualitat fa que ens tornem a trobar, la farem petar de nou. Oi que sí?

- Sí, sí. Ja ho crec. La farem petar. Sí.

La senyora, després d'allargar-li la mà que en Leopold va estrènyer amb molta cura, s'endinsà en un petit bosquet i sortí al passeig central per dirigir-se a l'hotel.

No li havia passat mai. No podia adormir-se. Només aclucar els ulls, veia el rostre alegre i atractiu d'aquella senyora. Perquè era una senyora! I com parlava! Quantes coses sabia! I amb quina delicadesa s'havia interessat per ell... Era maca. El cabell ros, tal vegada tenyit, ressaltava la cara rodona i els ulls blaus i vius que se'l miraven, penetrants, amb insistència colpidora. El vestit blau amb coll mariner adornat per un collar de perles de doble volta. La cintura del vestit, baixa com era de rigorosa moda, insinuava un cos ben fet i encara millor cuidat. Les mitges blanques i les sabates d'esport del mateix color posaven fi a la vestimenta de la qui, en Leopold, en deia una senyorassa. Per cert: quants anys devia tenir? Trenta, quaranta? Vés a saber.

La tornaria a veure. Aniria de nou a la pista de tennis i li preguntaria coses. Moltes coses. Potser era casada? Heus aquí

un pensament que el tenia molt i molt preocupat. Aleshores s'adonà que aquella dona li agradava. Molt. Sí...

El diumenge següent en Leopold entrà al parc molt aviat. No es veia gairebé ningú. Va sentir un xic de vergonya. Anava a complir la cinquantena i de prompte s'adonà que allò que feia era més propi d'un jove que d'un home fet, com ell. Sentí un xic de vergonya. Sí...

La portera, que era de Gavà i el coneixia prou, li va lliurar el tiquet d'entrada. Li digué:

- Les perdus es cacen millor quan resten endormiscades, oi Leopold? Per rematar, li va picar l'ullet, amb picardia.

Voltà per tot arreu amb l'esperança de trobar aquella dona que ja començava a comparar-la amb una deessa. És curiós: no sabia ni com es deia. Va fer dues o tres voltes per davant de l'hotel, però fou endebades. Va atansar-se a la pista de tennis, i no havia ningú.

- Fins que no sigui migdia, no sortirà – es digué -.

En Leopold intentà calmar-se. Entrà al cafè a prendre's una copeta de moscatell. El seu rellotge no parava de sortir i d'entrar de la butxaca de l'armilla. Semblava com si el maleït s'hagués parat. Els minuts s'entretenien com si fossin hores...

Eren les sis de la tarda i encara no havia aconseguit veure-la. No havia dinat i ni ganes en tenia. Després de restar assegut qui sap el temps en el banc de la pista de tennis, s'aixecà de

nou per escodrinyar tots els indrets del parc. Arribà a creure que tot allò esdevingut el diumenge anterior no havia estat més que un somni, i ella, un emmirallament. El rellotge del campanar del poble tocava les nou del vespre quan el Leopold sortí del parc amb el cor destrossat.

Camí de casa seva es deia: “Sóc un beneït: heus ací que una dona, que ves a saber qui és, té la gentilesa de dirigir-me la paraula i jo en faig, de tot plegat, un castell. I qui no em diu que ja ha acabat les vacances i ha tornat a Barcelona? Serà millor oblidar-me’n. Sí, serà millor...”

Mentida! Cada vegada pensava més en ella. Amb quin neguit esperava el diumenge. Tenia el pressentiment que la tornaria a trobar i es farien molt amics.

Ja la veia despatxant a la tenda (si ho volia, està clar). No s’hi val oblidar que era una gran senyora i, potser no li vindria de gust tancar-se a casa seva. Afortunadament tenia un racó al banc que li permetria d’estar només per ella, ai, així ho desitjava.

Era dissabte. Als clients, els calia comprar per dos dies i, per això eren més nombrosos. En Leopold hauria volgut que se n’anessin tots i el deixessin tranquil amb els seus daurats pensaments.

- Però que m’has posat? T’he dit cigrons i no favolins. Que creus que compro per a l’ase? – li digué una clienta que protestava.

Devien ser les onze del matí quan, de sobte, el xiulet estrident d’una sirena es deixà sentir. La seva clientela va sortir de la ten-

da per assabentar-se del que passava. Tots els qui transitaven pel carrer es van aturar, sorpresos. Una dona que venia de la Rambla, va cridar:

- És la sirena d'alarma del banc. Hi han fet un atracament.

Feia un any que un banc del País Basc havia instal·lat una sucursal a la rambla de Vayreda. Si bé alguns gavanencs encara restaven entossudits a seguir els costums dels vells de tenir els diners en una mitja soterrada a l'eixida o amagada a les golfes, altres ja s'ho havien tret del cap. El banc era més segur i, a més a més, els donava interessos. En Leopold hi tenia tots els seus estalvis. Per això quan van dir que hi havien fet un atracament, restà pàl·lid com la cera. Heus aquí un altre motiu d'inquietud per romandre despert moltes nits més.

Totes les suors de més de trenta anys se n'havien anat en orris. Els del banc deien que alguna cosa es recuperaria, però ningú no s'ho creia.

Sabien bé el que feien, els lladres. Van escollir el dissabte perquè era el dia que el banc rebia els diners per pagar la nòmina dels treballadors de la fàbrica Roca.

Tanmateix, entre els calés frescos i els ensopits al banc, els va permetre d'endur-se una bona picotada. Quina desgràcia – pensava en Leopold – i afegia: Que li podré oferir ara a la meva desconeguda que ja he començat a estimar?.

La Guàrdia Civil anava perduda. Passaven les hores i encara no tenia cap pista. Els atracadors havien desaparegut com per art d'encanteri, malgrat els controls al pont dels Canyars, al

pont dels Rierals, a l'estació del ferrocarril i a la sortida de la carretera de Begues. Hi havia la possibilitat que encara fossin pels afores de Gavà i intentessin passar el botí quan ningú s'ho esperés.

L'endemà, en Leopold entrà al parc pel portal dels pobres. Ell gairebé ja ho era, de pobre. Mai més podria assolir el capilet que havia aconseguit amb els anys al front de la tenda. Desmoralitzat, esmaïperdut i plorant per dintre seu, es dirigí, inconscientment, al paratge on es jugava a tennis. Només arribar-hi, el cor li sotragà al pit. Allà, asseguda d'esquena a ell, llegint una revista, hi havia la seva estimada.

Allò que hauria estat un encontre sublim, el fat immisericordiós s'havia encarregat de convertir-lo en la trobada més trista i amargant que imaginar es pugui.

En Leopold no sabia si atansar-s'hi o anar-se'n. Restà indecís una bona estona. Casualment ella es girà:

- Amic meu! Què hi fa aquí darrere, dret?

En Leopold, només sentir-la parlar s'oblidà del turment que li rosegava el cor i sense fer-se de pregar s'assegué al seu costat.

Xerraren qui sap-lo. En Leopold va poder esbrinar que es deia Justina, era argentina, vídua d'un fabricant de Sabadell i que tenia quaranta anys. Ambdós van coincidir en afirmar que viure sol tenia els seus avantatges i els seus inconvenients, però que no hi havia res com la companyia. Al cap de molta estona de parlar, en què cadascú digué la seva, en Leopold restà ben convençut que la Justina compartia els

seus sentiments i que només hauria calgut un xic d'empenta de part seva per declarar-se i rebre el beneplàcit d'ella, perquè també hi estava d'acord. Però ai! Si de cop i volta s'havia convertit en un pelat! Què li podia oferir? Va decidir contar-li la seva tragèdia.

- Me n'he assabentat aquest matí només arribar. Quina desgràcia per al poble i quina desgràcia per a tu (ja es tutejaven) amic meu.

Es féu un silenci engavanyador i, de sobte, la Justina li digué que no es preocupés més. Si ell havia perdut els diners, ella no. Tot s'arreglaria. Només calia, però, que li tingués plena confiança.

En Leopold insistí que no podia acceptar que ella en sortís danyada. Ja se'n sortiria. Però ella no se l'escoltava.

- Això s'ha de solucionar com més aviat millor. Jo no sé com van aquestes coses, però el meu advocat, sí. No, no diguis res! Els bancs van a la seva, saps? El meu advocat se'n farà càrrec de l'afer. No, no diguis res! Deixa'm fer. Ens hem d'ajudar, Leopold, oi que m'entens? Tot seguit, agafant-li les mans prosseguí: no fora bo que aquest contratemps ens acostés més encara? Per què no m'ho dius, poruc? No és cert que m'estimes un xic...?

En Leopold, marejat per la pressa com es desenvolupaven els esdeveniments, només pogué dir-li que sí, que l'estimava més que res d'aquest món.

- Doncs, som-hi. Ara mateix surto cap a Sabadell.

En Leopold l'acompanyà camí de l'hotel. De sobte, la Justina es parà i digué:

- Maleida memòria: el bagul!

Tot seguit li explicà que una família argentina, que tenia el iot ancorat al port de Sitges, salpava aquella tarda mateix cap a Buenos Aires i s'havia d'emportar un bagul amb roba per a la seva mare. El tenia preparat al porta equipatges del cotxe. Xerrant amb ell se n'havia oblidat completament. Ara es trobava amb el dilema d'anar a veure l'advocat o arribar-se a Sitges.

- Primer és la teva mare – li digué en Leopold-. A veure l'advocat hi pots anar demà. Només faltaria!

- No, no estimat, nosaltres som el primer. Ja li portaré quan vagi jo a Buenos Aires. La meva mare es pot esperar.

En Leopold va trobar la solució al problema: es comprometé a portar el bagul fins a la seva destinació. Digué a la Justina que llogaria el cotxe de l'Aleu, un taxista de Gavà. Què menys podia fer per correspondre a la generositat de la seva estimada?

A l'hora convinguda, l'Aleu i en Leopold recolliren el bagul de l'hotel i el col·locaren al porta equipatges del taxi. Només sortir ambdós en direcció a Sitges, la Justina que havia dit que marxava a Sabadell però que en realitat no s'havia mogut de la seva habitació, prengué el telèfon i demanà conferència amb Sitges. Un cop obtinguda digué al de l'altre banda del fil:

- No crec que hi hagi cap contratemps pel que fa a la vigilància de la carretera. Seguiu en tot, el pla convingut.

Dues hores després el iot Picardia salpava del port de Sitges amb rumb ves a saber on. Tres homes i una dona que, potser sí que es deia Justina, un cop repartit el botí del banc de Gavà destaparen una botella de xampany:

- Per en Leopold! – va dir la dona alçant la copa.

- Per en Leopold! – respongueren els seus companys.

LA REMEIERA

Quan la gent va comprovar que la terra no s'esmicolava com deien els pronosticaires, va intuir que el segle XX que acabava de néixer seria, segurament, un segle sortós. Els més optimistes creien que la seva arribada els conduiria a trobar la daurada Xauxa. Els més assenyats pressuposaven que amb el segle arribaria, a galop desbocat, el progrés que esborraria les negrors d'aquell XIX ensopit, immobiliista i sempre endormiscat que acabaven de deixar enrere. Potser – deien, s'instal·larà com en altres llocs, la llum elèctrica i es construiran fàbriques que faran córrer el diner; i presentien, alhora, que les collites serien més aprofitades i variades i, per tant, més ben pagades.

Bé, això, si més no, és el que creien seriosament els gavanencs que havien encetat el segle XX.

De manera versemblant pensava la Llúcia, la remeiera

del poble, tot i que ella no ho veia tan clar com la resta del veïnat. Almenys per la part que li pertocava, ja que albirava, també, mals averanys: la vinguda de més metges i millors, la construcció d'escoles i consegüentment la pèrdua progressiva de la molta llana al clatell que duïen els gavanencs de l'època...

- Cal que ens espavilem – havia dit al seu marit mentre dinaven. Em sembla que la gent deixarà de ser tan tanoca i, aleshores, ja veurem com ens ho muntem per viure. Cal pensar, sobretot, en la nostre filla.

El marit de la Llúcia, en Pere, era paleta d'ofici, però en una mala caiguda es va reblincar l'espina i, des de llavors mai més va poder fer força. Això era el que deia ell, si més no.

La remeiera, que ja feia de cap de casa molts anys, havia continuat el negoci que li va deixar i ensenyar la seva mare: guarir tota mena de mals. Havia après unes quantes oracions i, amb això, sense més bagatge, es va posar a treballar.

La Llúcia ja sabia que amb oracions i altres rucades no es curava ningú, i per això havia comprat el llibre d'un herbolari molt entès, famós en aquell temps. Un cop estudiat acuradament, havia aconseguit saber el mal que patien els seus clients i les herbes medicinals que els podien guarir. Deia sempre, i potser tenia raó, que el seu èxit es devia al poc interès que tenia el metge del poble, home d'edat avançada, en adquirir nous coneixements de la medicina. Amb el títol aconseguit qui sap els anys, l'home ja en tenia prou.

Va arribar un moment que per a la Llúcia no tenia secrets el

bedoll, el blat, la xicoira o el card, el xiprer i el fonoll, sense oblidar el gram, la llimona, l'all, la marialluïsa, la farigola, el romaní i l'espígol. La gent del poble gairebé tenia més confiança en ella que no pas en el metge.

- Es que tu, Llúcia, en saps un niu! Ets un pou de saviesa – li deia el seu home, cofoi -.

- No diguis bestieses! El dia que vingui un metge tal com cal, adéu al negoci, adéu la teva espinada i adéu el benestar de la nostra filla.

La Llucieta, fruit únic del matrimoni de la medecinaira i el Pere, que aleshores tenia vuit anys, no era pas discriminada per ser la filla de la Llúcia, tot i que l'ofici de la seva mare era comparat, moltes vegades, amb el de fetillera.

La Llúcia no en tenia res de bruixa, però si se li presentava algun tossut o alguna tossuda, demanant-li que els guarís d'un mal d'ull que els havien donat, sí que deia alguna oració adient, però tot seguit els receptava una tisana ben carregada d'alguna herba que coneixia per tal d'apaivagar-los els nervis que se'ls menjaven.

Generalment, la seva clientela era pobra. Aquells que haurien pogut pagar bé els seus serveis, anaven a l'especialista a Barcelona. Només corrien a ella en últim extrem i, quan això esdevenia, ja era tard. Un mal lleig, una feridura...

Algun cop, però, si s'adonava que el metge que visitava el malalt que li duïen era un pallús o un poca vergonya que només anava per treure-li els diners, llavors era quan la Llúcia

hi posava tots els cinc sentits. Si el que tenia eren pedres al ronyó, amb un tractament d'escorça de bruc aconseguia que, en pocs dies, les expulsés. No cal dir que quan això esdevenia, la notícia de la curació corria com una reguera de pólvora entre el veïnat. El metge s'enfadava d'allò més, en canvi la clientela l'omplia de lloances.

La Llúcia no cridava ningú. Al que li anava a preguntar, li deia el que havia de fer. Si ho feia o no, allà ell. És per això que el metge no la podia caçar mai. S'havia de conformar dient que els gavanencs que li feien cas eren uns vet-ho aquí.

Al cap de pocs anys d'exercir ja tenia parròquia provinent dels pobles de la rodalia. Havia aconseguit molta anomenada i, per tant, el negoci rutllava. Els forasters li deien la deessa de Gavà.

- Saps que et dic? – confessava un dia el seu home -, que tant se me'n dóna la feina. No em faria res plegar ara mateix. He aconseguit un bon racó per a la Llucieta, que era la meva principal dèria. Ara ja podrà fer un bon casament. Té disset anys i comença a ser hora de pensar seriosament en tot això. No et sembla?

La noia era dòcil, seriosa, i, quan convenia, força alegre. Sa mare va decidir que calia acompanyar-la al ball del cafè de la Plaça, totes les festes. Val a dir que la noia tenia molt d'èxit perquè sabia ballar i, a més a més, perquè era molt bonica. Tots els joves, només entrar ella a la sala, corrien a comprometre-li els balls que podien.

Tot i que algunes mares de joves casadors no podien oblidar

del tot que es tractava de la filla de la remeiera del poble, dis-simulaven el recel perquè sabien que el noi que es casés amb ella rebria un cabàs de duros de dot.

Per la festa major de Sant Nicasi d'aquell any, el saló de ball del cafè de la Plaça estava d'allò més ben abillat. Llum elèctrica, miralls, garlandes, llaços de roba llampant i una orquestra de Barcelona que, a més de ball, tocava a la missa del Sant, feia la cercavila i, abans del sarau, el concert.

Havia estat un any bo. Va ploure just el que calia i va ban-dejar els aiguats a fora d'hora. És a dir: la meteorologia es va mostrar generosa i assenyada. Tothom va treure bones collites i això es reflectia en la guarnició del local i en l'orquestra llogada. El jovent, és clar, s'ho volia passar bé, i com que la festa de Sant Nicasi era el 14 de desembre i tota la feina del camp ja era feta, volien fruir-la sense que cap preocupació els neguïtegés.

Abans de començar el ball la Llucieta i sa mare ja eren al lloc. La remeiera era feliç. Havia comprat a la seva filla un vestit de vellut ple de pedreria que, un cop posat sobre el cos bonic de la Llucieta, feia, sense voler (o tal vegada volent-ho), enveja a totes les mares de les noies del poble. La Llucieta va tenir, de seguida, tots els balls compromesos.

Hi havia molt de jovent. A més del de Gavà, del de Viladecans i del de Castelldefels, assidus cada any, s'hi havien deixat caure colles de Begues i de Sant Climent.

Ni a la pista de ball ni al seu voltant, hi cabia ningú més. Com deia el Pere, per tal de poder-se quedar al cafè a fer la partida,

els pobres de dins de la sala de ball quan volien riure ho havien de fer cap endins. La calor, malgrat el fred que feia fora, era sufocant per als qui ballaven. De sobte, el trompetí de l'orquestra va reclamar l'atenció dels assistents amb un toc estrident. Una veu des de l'escenari va cridar: ball de la toia!

Potser caldria aclarir que la toia acostumava a ser una figura de porcellana que se subhastava en el ball. Els qui se la quedaven (podia ser més d'un) tenien dret de ballar-la sols o en grup, segons fos el cas. Això sí, sempre amb la noia que més els agradava a la qual feien l'aleta.

Només començar la subhasta ja es van picar els d'una colla de Gavà amb una de Castelldefels. Els de Gavà van arribar a oferir tres-centes pessetes. Quan el subhastador anava a rematar la puja amb allò de "a la una, a les dues i a les tres", algú va cridar:

- Cinc-centes!

Després d'un oh! d'admiració, es féu un silenci total. El subhastador mirava anguniós cercant qui havia fet la puja. S'alçà una mà a la mateixa porta d'entrada de la sala.

- A les tres! Cinc-centes pessetes, al jove del fons.

Tothom es girà alhora per veure qui era l'atrevit. Les mirades toparen amb la cara enigmàtica d'en Lluís, el fill d'un dels hisendats més importants de Gavà. Aleshores, aquell oh! primer es va convertir en un ah! comprensiu, que volia dir: aquest rai que li sobren els diners.

Després de pagar i de recollir la toia, va manifestar que volia

ballar-la sol, amb la noia que escolliria. Tothom estava encuriolit per veure la parella que triava. Les mares, dissimuladament, arranjavien el vestit de llurs filles perquè els caigués bé i els retocaven el pentinat amb els dits com si fossin forquilles. El Lluís va clavar una ullada a l'entorn de la pista fixant-se amb les balladores. Finalment s'encaminà cap on era la Llucieteta i en arribar li digué:

- Vols honorar-me essent la meua parella, bonica?

La noia, malgrat la calor que feia, es va posar tan pàl·lida que tot feia sospitar que li vindria una basca. La seva mare, a la qual poques coses d'aquest món la podien sobtar, també va restar trasbalsada. En Lluís esperava, somrient, la resposta.

- La meua filla tindrà molt de gust a complaure'l. Oi, nena?

L'orquestra va començar a tocar la peça demanada per l'amo de la toia i la parella es va posar a ballar un vals de moda.

Les mares de les altres noies per haver, que veien perduda la millor ocasió per a llurs filles, no podien dissimular l'enveja que els esgarrinxava l'ànima. Algunes, amb una ganyota despectiva, comentava, a mitja veu a la seva veïna de cadira, que allò acabaria malament. Els xicotets, en canvi, només tenien ulls per fixar-se en la Llucieteta que, com una ploma, es deixava portar pel seu ballador. Els reflexos de les pedres que abillaven el vestit de vellut vermell, llançaven raig de llum que arribaven per tots els indrets, fent la rateta. La cadena d'or que ressaltava sobre la blancor del seu coll i el rellotge del mateix metall enganxat al pit per una agulla de molt valor, acabaven fent el

pes per convertir-la en la joveneta més atractiva del ball. A les noies, el que més els cridava l'atenció, està clar, era en Lluís. Se'l veia poc pel poble, només a l'estiu, i algunes d'elles fins i tot no l'havien vist mai. Era alt, ben plantat i no cal dir que un ballarí excel·lent. Potser ja tenia trenta anys, però ningú no ho hauria dit. No portava vestit de mudar, però comparat amb el que duïen els altres joves, era el millor. Mentre ballava parlava amb la Llucietta i ella li contestava sense gosar mirar-li la cara.

Ja és sabut que noi que compra la toia en solitari, la balla amb la jove que li agrada. Va ser com una mena de declaració pública de la seva predilecció.

Dels balls de les toies en surten els casoris – diu la dita.

La Llúcia, seriosa i amb el cor dolorit, anava contemplant la parella i es preguntava per què en Lluís s'havia decidit per la seva filla. No coneixia la seva família de res. Només una vegada el masover va requerir els seus serveis perquè un dels matxos feia dies que tenia mal de ventre. Curat l'animal, el pare d'en Lluís li va fer arribar una nota d'agraïment i cinquanta pessetes. La Llúcia, tornada a la realitat del que esdevenia a la pista de ball, va jurar-se que, fos quin fos el resultat final, ningú no faria cap mal a la seva filla.

- Potser sí que la Llúcia es creia que casaria la noia amb en Lluís – deien les dones que encara tenien el mal gust de boca des del dia del ball de la toia.

Realment, la Llúcia, encara no s'explicava el comportament d'aquell home. No era tan tanoca per creure's que el xicot va

ballar amb la seva filla per fer-la la seva promesa. Però no parava de preguntar-se : per què ho va fer? No ho copsava per més que rumiés. Ara, la gent, se'n riu de la noia tot i no tenir-hi cap culpa. Qualsevol minyona de la sala hauria fet el mateix.

La Llúcia, que feia dies que gairebé no podia dormir per l'angoixa que l'aclaparava, tot oblidant-se dels roncs esgarriuosos del seu home, aclucava els ulls i veia de nou el ball, la xerrameca de la gent i la parella ballant. Veia també com, en acabar-se la peça, en Lluís agafava del braç la Llucieta i l'acompanyava al seu seient.

- Molt agrait, bonica. Ets una gran balladora. I gràcies també a vostè, senyora. Passin bona festa.

Com més ho rumiava menys ho entenia. Hi havia vegades que la nit la passava en blanc. El mal de cor i la vergonya que va sentir en veure que la Llucieta, malgrat tenir compromesos tots els balls no en va ballar cap més, la feia exasperar. Ella, la Llúcia, sabia que no era perquè els nois no volien complir el compromís, sinó perquè llurs mares, amb mirades fulminants i ben entenedores, els ho impedien. Era la manera més vil de venjar-se de la pobra Llucieta. Ara tot el poble es mofava d'ella.

La noia s'havia ficat al cap que aquell home l'havia menyspreada davant de tothom i sense cap motiu.

- Però què li he fet jo mare? O què li heu fet vosaltres, vós i el pare?

La Llúcia no podia respondre a les preguntes de la seva filla perquè ella tampoc en sabia les respostes.

El Pere es convertí en la riota del cafè i, per això, va deixar d'anar-hi. La Llucieta tampoc no sortia de casa i sa mare només ho feia per anar a comprar. Els únics clients que encara tenia eren forasters.

De mica en mica, la pobra minyona s'anà migrant. Res no li cal-mava el mal de cap i, alhora, restava absent del que l'envoltava. Aquella cara bonica amb galtes rosades, s'anava esblanqueint.

La Llúcia prou que intentava fer-la tornar en si donant-li tota mena d'herbes que coneixia, però ni l'alfàbrega, ni la rosella ni cap reconstituent, l'animaven...

- Anirem a un bon especialista! – decidí la mare, desesperada. Ja veuràs com et guarirà de seguida. Ai, filleta! Reina meva! Què t'ha fet aquesta mala gent...

L'especialista no li va trobar altra cosa que un gran decandiment, i, el pitjor de tot, poc interès a curar-se.

El poble s'havia assabentat de l'estat greu de la Llucieta. Aleshores, tal com acostuma a passar, la gent es va decantar a favor de la remeiera, tal vegada per mimetisme, tal vegada per remordiment. La campanya contra el comportament d'en Lluís va ser unànime. Fins i tot una colla de joves es va presentar davant de la masia per escridassar el fill de l'amo. Els propietaris ja no hi eren, però el masover els va contar l'aldarull.

Una nit, la Llucieta s'agreujà encara més. Fou requerit el metge del poble, el qual, a contracor, hi va acudir.

- Està molt dèbil. Jo diria que perd el pols.

Malgrat les medicines que li va receptar, la noia no reaccionava amb res.

Un cotxàs es va parar davant de ca la Llúcia. Baixà un senyor ja gran, que va entrar tot seguit a la casa. Era el pare d'en Lluís.

El matrimoni el va assabentar de tot. Aleshores ell explicà: “El meu fill es va enamorar d’una dona que, en comptes de donar-li felicitat, li donava amargors. Anava amb tots els homes que volia. Era una bagassa, refinada, però bagassa al cap i a la fi. En Lluís, malgrat tot l’estimava follament. El dia que va ballar amb la vostra filla, ho va fer per despit. Perdoneu que us sigui franc. El meu fill havia dit a la dona que estimava i que tampoc el corresponia, que ballaria la toia amb la joveneta més bonica de Gavà. Tot plegat per fer-li gelosia”.

- Senyor, ja creiem el que ens dieu i ens en fem càrrec. Però a la nostra filla li resta molt poc temps de vida si segueix com ara. Ens sembla, senyor, que l’única cosa que podria capgirar la imminència del seu traspàs és, potser, veure el vostre fill i que ell li digués el que ens heu contat.

- El meu fill, dieu, bona dona? Si això fos possible ja l’hauria portat jo, encara que fos arrossegant. Sapigueu, senyora que en Lluís es va suïcidat fa una setmana.

EL QUIMET MARÇAL

(Conte basat en un fet verídic)

Mossèn Jaume ja s'acostava a la setantena. Era alt, de complexió grassa però molt actiu. En el concurs de vacants havia triat Castelldefels perquè era una parròquia petita i sense gaire complicacions. Li va semblar que seria el lloc perfecte per esperar tranquil·lament la jubilació.

Però és clar: l'home prepara i Déu dispara. Aquella placidesa ben guanyada tanmateix, que somniava per als últims anys de la seva vida havia de ser sacsejada (i de quina manera!) pel Quimet Marçal, un veí de Castelldefels, de bona planta i males intencions, que s'havia entestat a fer l'aleta a la neboda del mossèn.

Per al pobre capellà, el Quimet acabaria essent com una mena de furóncol que li havia d'amargar l'existència que ell, equivocadament, havia idealitzat en el seu somnieig.

Ara li venien a la memòria les paraules del rector del seminari Major del dia abans de fer-se capellà.: “No baixeu mai la guàrdia. Ni ara que sou joves ni quan sigueu vells. El banyetes sempre té la vista posada en vosaltres. No té pressa. Esperarà fins l’últim instant de la vostra vida. Això no vol dir pas que heu de ser porucs. Déu és amb vosaltres. Déu sobretot!”

Potser sí que s’havia distret mossèn Jaume. Potser sí que creia que a la seva edat ja ho havia superat tot. Déu sobretot – es digué – ben convençut.

- M’aproparé a l’altar de Déu...

- A Déu, que alegra la meva joventut – contestà l’escolanet.

Mossèn Jaume donava així començament a una missa més dels centenars que n’havia celebrat durant la seva llarga vida sacerdotal. Feia dos anys que havia estat nomenat, en propietat, rector de la parròquia de Santa Maria de Castelldefels, situada al castell que la baronia d’Eramprunyà tenia al poble. Corria l’any del Senyor de 1893.

- Preguem.

Quan mossèn Jaume es va girar per demanar als assistents que l’acompanyessin en les oracions, es va adonar, sense sorprendre’l que els parroquians assistents sumaven set persones, si fa no fa com cada dia feiner: la seva neboda Teresa, filla d’una germana ja morta i que ara desenvolupava el càrrec de majordoma, i sis veïnes més. Tots plegats sumaven gairebé tants anys com amunteguen prop de quatre segles, tret de la Teresa, és clar, que en tenia només trenta, d’anys. Quan el

celebrant va arribar a la Secreta, pregà Déu amb molta insistència perquè el Quimet Marçal s'oblidés de la seva neboda a qui perseguia per tot arreu. Acabada la cerimònia es dirigí a les feligreses tot dient:

- Aneu-vos-en. La missa s'ha acabat...

Al Quimet Marçal li agradava la Teresa. En les estones de Alleure que l'ofici de forner li deixava, restava sempre a l'aguait per acompanyar-la fins al castell cada vegada que baixava al poble, i dir-li que l'estimava i que s'hi volia casar. A la Teresa, malgrat els consells del seu oncle, també li feia certa gràcia, però es deien tantes coses del Quimet... Que sovint s'embolicava amb dones encara que fossin casades... Que tenia un prompte perillós... Que li costava poc arribar a les mans amb qui li duia la contrària... Que li faltava el respecte a tothom... El forner, el seu amo, n'estava més que tip i mantes vegades l'havia amenaçat d'acomiar-lo de la feina. El Quimet era un murri. Tenia una claca amb les dones, quan li convenia, que les pertorbava. La Teresa, quan era al castell, es deia que no el tornaria a veure més. Però quan se'l trobava, tots aquells bons propòsits se n'anaven en orris. Potser eren els anys que l'empenyien: una dona quan arriba a la trentena ja comença a córrer el perill de quedar-se per vestir sants. I això esgarriava la Teresa...

- Avui he parlat amb el cap de la posta de la Guàrdia Civil i els informes que m'ha donat del Quimet Marçal no són pas gens bons, Teresa. Cal que vagis amb compte. No és persona recomanable aquest xicot. En cap sentit.

- Ja ho sé, oncle. Ja provo de no fer-li cas però quan el trobo i em parla... No sé, potser la gent exagera.

- No exagera, no. Si jo pogués, te'n podria explicar un niu...
Mira: digues-li que t'he prohibit que hi parlis i que t'acompanyi.
Potser això el deturará.

- Ja ho he fet, oncle. Però sabeu què em diu? Que els capellans
no sou altra cosa que uns ressentits, uns obsessos. Que perquè
heu seguit una dèria de la qual no us podeu fer enrere, volem
que tothom sigui igual que vosaltres. Vet-ho aquí.

- Teresa, jo no vull més que el millor per a tu i sé que aquest
home no et convé. Desfés-te'n ara que encara hi ets a temps,
creu-me.

Aquest tema de conversa era el que sovint es repetia entre
oncle i neboda. La noia deia que sí, que tenia raó però...

El 15 d'agost, diada de la Verge Maria, Castelldefels celebrava
la Festa Major d'estiu. Entre els actes programats hi havia,
és clar, l'ofici solemne en honor de la patrona, a l'església situada
aleshores al castell, com ja s'ha dit, el qual pertanyia a la baronia
d'Eramprunyà. L'església, de petites dimensions però d'un valor
arquitectònic considerable, va ser construïda el segle XII. L'altar,
renaixentista, on romania instal·lada la imatge de la Verge, lluïa
com el sol durant la celebració de l'ofici. I això era degut al gran
nombre d'espelmes que els fidels dipositaven al peu de l'ara. Per
aquella diada el temple s'omplia, com si diguéssim, fins a vessar.
L'ajuntament hi acudia en corporació. Les senyores, amb els
ventalls respectius no paraven un moment de fer-se aire. Tot
i amb això la calor dins de l'església era sufocant. Bé, dins de
l'església i a fora, que per alguna cosa era el 15 d'agost.

A més de l'ofici solemne se celebrava, al capvespre, un ball al

pati del castell on, uns per ballar i els altres per mirar-s'ho, hi acudia gairebé tot el poble. L'acte era amenitzat per la colla de grallers, fundada de molts anys enrere.

La Teresa hi assistia, al ball. Però sempre acompanyada d'alguna o de totes les pietoses assistents a missa diària, per indicació, segurament, del mossèn. En canvi aquest, preferia dedicar-se a la tasca d'endregar les capelles i l'altar perquè l'endemà la festa ja era acabada i calia deixar-ho tot a punt per seguir la tasca quotidiana. A la Teresa no li agradava especialment el ball, però la corrandà, si tenia ocasió, no se la deixava perdre. Quan els grallers van interpretar aquesta dansa, ella deixà les seves carrabines que, no podent fer altra cosa, es van acostar en no perdre-la de vista. Tal i com era d'esperar el Quimet Marçal s'afegí a la rodona al costat de la Teresa. Les tutores van fer una ganyota de desaprovament i res més. I què podien fer, si no? A mitja dansa hi havia el costum que els balladors regalessin un pomellet de roses a la balladora que més els agradava demostrant així llur preferència que, gairebé sempre, venia a ser com una mena de declaració pública cap a la noia preferida. No cal dir que el Quimet Marçal va lliurar el seu a la Teresa. Nova ganyota de les acompanyants de la noia que prenien bona nota dels esdeveniments per contar-ho tot, després, a mossèn Jaume. Acabada la corrandà, que era l'última dansa del ball, la gent tornava cap al poble. Generalment a les noies joves els acompanyava el ballador que les havia obsequiat amb el ramellet de roses i anaven a prendre junts un refresc a l'únic cafè de Castelldefels. Les mares, no gaire lluny de les parelles, seguien atentes a tots i cadascun dels moviments de les seves filles, cosa que van fer, també, les vigilants de la Teresa. Pels voltants de les dotze del vespre tothom tornava a casa. El Quimet Marçal s'entossudí a acompanyar la Teresa

fins al castell, però les encarregades de vetllar per ella s'hi oposaren rotundament. Només faltaria! Elles i només elles, l'acomboiarien fins a la rectoria i la lliurarien sana i estalvia al seu oncle, després d'explicar-li fil per randa, és clar, tots i cada un dels esdeveniments.

Un fet inesperat es va produir l'endemà de la festa. El Quimet Marçal havia estat detingut per la Guàrdia Civil, acusat d'haver apunyalar dos dies abans un botiguer de Begues que l'acusava de perseguir la seva muller. No l'havia mort, però sí malferit. Com que el Quimet Marçal anava amb la cara tapada i no s'havia trobat l'arma homicida, la justícia no el va poder retenir i el deixaren lliure en un parell de dies.

- I ara què me'n dius, Teresa?

- Oncle, no se sap si ha estat ell...

- Però sí que se sap que ha estat a Begues. I també se sap que fa temps que empaita la dona del botiguer. És dolent, Teresa, i ho és més perquè la seva dolenteria el fa astut i la seva astúcia el fa perillós. Jo no sé què dir-te més. Em sembla que serà millor que tornis amb el teu pare i els teus germans. No puc ni vull carregar amb la responsabilitat del teu avenir que amb aquest home seria nefast...

- Si com dius m'estimes, et demano per l'amor de Déu que m'oblidis, Quimet. A més, això que ara em proposes no pot ser.

- El teu oncle t'ha omplert el cap, ja ho veig. Però no et preocupis. Ja ho arreglaré tot. Paraula!

- No, Quimet: facis el que facis no servirà més que per empitjorar les coses. Segurament hauré de tornar a casa amb la meva família.

- Què dius ara? Això mai, m'entens? Mai!

S' aixecà un matí radiant aquell 26 d'agost de 1893. Tot i ser d'hora, es preveia que la calor apretaria de valent. Mossèn Jaume havia acabat de celebrar la missa diària. L'escolanet havia tornat al poble. Mentre s'estava desvestint a la sagristia va sentir uns passos darrere seu. Quan es girà es topà amb el rostre somrient del Quimet Marçal.

- Què vols?

El mossèn no va tenir temps d'escoltar la resposta del visitant. Una fredor esgarrifosa li havia entrat pel ventre i, darrere de la primera una altra i una altra vegada, encara. Mossèn Jaume es desplomà sobre un bassal de sang.

E l Quimet Marçal netejà amb cura la navalla i se l'entaforà a la faixa. Sortí de la sagristia i recollí l'escopeta que havia deixat a l'entrada. Es va dirigir a la rectoria, situada darrere l'església. Entrà i topà amb la Teresa que es disposava a fer l'esmorzar per a ella i el seu oncle.

- Quimet! Déu meu, què hi fas aquí?

- No marxaràs sense haver estat meva, viva o morta.

La noia es posà a cridar el seu oncle, embogida. Només ho va poder fer una vegada. L'escopeta que l'encanonava va

vomitar foc i la Teresa caigué morta. La va portar a la seva cambra i la féu seva tal com havia promès.

Només saber-se la macabra notícia, l'esverament del poble va ser aclaparador... L'opinió general es decantà de seguida per assenyalar el Quimet Marçal com a autor de l'execrable doble assassinat. La Guàrdia Civil, convençuda també que tot allò era cosa del Marçal, es presentà al forn de pa on treballava i hi feia vida. Ningú sabia on era. Tres dies després fou localitzat a Sant Boi de Llobregat on havia anat a fer-se mirar pels metges del psiquiàtric perquè – deia – tenia al·lucinacions. I, si era el cas, ingressar-hi fins que l'haguessin curat. Dolent potser sí, però de tonto no en tenia pas res el Quimet. Havia preparat meticulosament la millor coartada a la qual podia agafar-se: fer-se passar circumstancialment per boig.

Tot i que va ser jutjat i condemnat, el jutge que portava el cas, tenia certs dubtes que el van obligar, en consciència, a no aplicar-li la pena capital sinó la de cadena perpètua, tot tenint en compte què, potser sí, que sofria desviacions mentals. La policia, però malgrat que el Quimet va negar tots els càrrecs que se li imputaven, restava convençuda que el doble assassinat l'havia comès ell. I, a més, plenament conscient del que feia. I que el mòbil havia estat el despit. Va ser per això que es va obtenir permís del jutge per introduir a la seva cel·la un espuri, és a dir, un policia que es feia passar per criminal com ell per tal d'arrancar-li la confessió de culpabilitat.

No va ser fins al cap de dos anys llargs que el Quimet es va convèncer que el seu company de cel·la era un poca vergonya com ell i s'hi va sincerar confessant-li el que havia fet, com ho havia fet, i perquè.

Es va reobrir el cas i, ara sí, fou condemnat a la pena de garrot vil. Traslladaren el reu a la presó de Castelldefels per tal d'ésser executat el matí del dimecres 19 de juny de 1895. Es va creure adient que l'ajusticiament es dugués a terme al mateix Castelldefels, al pati del castell, per tal que servís d'escarment i avís a la molta gent que se suposava que hi acudiria. Sí que n'hi va assistir força gent: la de Castelldefels, és clar, la de Gavà, i la de Begues i la de Viladecans. És a dir tota la que va poder... La premsa de l'època va catalogar l'acte de "romeria extraordinària". El condemnat fou traslladat al cadafal que s'havia adreçat per tal que l'ajusticiament fos contemplat per tothom. Es féu un silenci llòbrec. El Quimet Marçal es va asseure a la cadira situada al bell mig de l'entarimat. Si un paper de fumar hagués caigut a terra se n'hauria sentit el soroll. Tot seguit el botxí li passà pel coll l'anella de ferro que sortia de darrere de la cadira. Va ser aleshores quan el condemnat va notar la fredor del metall. Tal vegada la mateixa que va sentir mossèn Jaume quan la navalla del seu assassí s'introduí per tres vegades al seu ventre. Abans de tapar-li el cap i la cara, el Quimet manifestà el desig de dir unes paraules de comiat.

- "Poble de Castelldefels. Demano perdó a tots els perjudicats i us demano que pregueu pel meu esperit a Déu, com jo perdono a tots en l'últim moment de la meua vida".

Després de lligar-li les mans i les cames, el botxí li va tapar la cara amb un drap negre i es col·locà darrere la cadira. Va accionar amb força la roda que estrenyia el collar que li apretava el ganyot. El reu va fer una extremitud convulsiva i va lliurar l'ànima a Déu.

Fou enterrat a la fossa comuna que queia gairebé davant per

davant dels nínxols on reposaven feia dos anys, les restes mortals de la Teresa i les del seu oncle, mossèn Jaume. A tots tres els restava prou temps per, si calia, poder discutir la jugada.

EL MAQUINISTA

- Mala negada! – exclamà el Ciscu mentre baixava de la màquina del tren.

El mercaderies que portava fusta a Vilanova i la Geltrú s'havia parat a pocs metres de l'estació de Gavà. Amb penes i treballs va aconseguir deixar el comboi a la via morta per tal de no interrompre el trànsit de trens per l'únic carril que hi havia. (Cal tenir present que la doble via no es va posar fins l'any 1912 i aquesta narració és anterior). El cap de l'estació va avisar Barcelona perquè enviessin un mecànic.

Corria l'any 1883. En feia dos que el tren de Barcelona a Vilanova s'havia inaugurat.

Com que per arranjar l'avaria es trigaria una bona estona, el Ciscu i el fogoner van decidir de sortir a escampar la boira.

- Jo me'n vaig a la fonda de ca la Marieta – digué el fogoner -.
I afegí: Sempre és plena de cotxers que esperen la gent que porta el tren. S'hi passa l'estona molt bé. Véns?

- M'estimo més caminar

El Ciscu sortí de l'estació amb la intenció de pujar Rambla amunt. Aleshores era un passeig desert que només arribava fins al carrer Nou, perquè li barrava el pas la riera de Sant Llorenç. Una filera de plàtans jovenets, plantats a banda i banda, era l'únic adornament que donava un xic de vida a aquell desmesurat vial de vint metres d'ample.

A la banda esquerra hi havia el cafè fonda de la Marieta, el marit de la qual tenia un servei de tartanes i jardineres que traslladaven els passatgers que deixava el tren, als pobles veïns. Un xic més amunt hi havia la quadra del Joanet cotxer que venia a ser, com si diguéssim, la competència del marit de la Marieta. A mà dreta, i a poca distància de l'estació hi havia una masia. Tot el terreny que anava de la Rambla fins a la carrera d'en Regàs, sumava una bona colla de mujades. Amb el que primer topava la vista des de la rambla de Lluch, era una gran extensió de blat de moro clenxat pel camí que conduïa a la casa situada al final de la finca. El Ciscu, que venia d'una família pagesa de Vilafranca, s'engrescà de seguida contemplant aquella munió de canyots i fullam ressec que sostenia qui sap els milers i milers de daurades panotxes.

Al Ciscu li hauria agradat endinsar-se pel camí del mas, però tenia por que li cridessin l'atenció. Per fi es decidí, i amb caminar pausat i les mans darrere l'esquena com si fos un general que passa revista a la tropa, s'introduí a la finca tot deixant-se portar pel camí carreter.

Li feia la impressió que a mesura que anava endinsant-se a la finca, s'anava allunyant més i més del món. Ni la Rambla ni el cafè fonda li semblava que haguessin existit mai. El moresc feia com de mur que l'aïllava de tot el que fos dins de la hisenda. El primer que trobà després del blat de moro van ser unes llargues fileres de presseguers i de pomers carregats de fruita a punt de collir. Entre filera i filera d'arbres hi havia plantades mongeteres de mig-dol i del genoll. El Ciscu respirava a plens pulmons aquella barreja d'olors que el traslladaven, a cavall de la imaginació, als camps de casa seva, allà al Penedès.

Quan ja havia recorregut gairebé la meitat de la finca, veié una gran extensió de rostoll de blat que daurava la terra. Una munió de pardals i alguna perdiu temorencanaven cercant els grans que van restar de la sega. Els més propers al camí van alçar el vol, però no així els més llunyans, que van seguir tranquil·lament la tasca d'omplir-se el pap.

Un camp de patateres a mig collir seguia al rostoll. Després, una feixa de tomaqueres d'emparrar, tardanes, i una d'alfals d'un verd intens, donaven una escala cromàtica a les feixes que restaven per arribar a la casa. Una figuera de proporcions exagerades, que segurament tenia tants anys com la casa, feia ombra a més de la meitat de l'era. El rellotge de sol de la façana assenyalava les deu del matí d'aquell calorós mes d'agost.

El Ciscu va fer una ullada al gran habitatge que tenia al davant i, de sobte, s'adonà que una dona emblanquinava un corralet. S'hi atansà. La feina li devia ser agradable perquè, mentre treballava, anava cantant:

“El ball de les gitanes

faldilles indianes...”

El Ciscu, que només la veia d'esquena, seguí la cobla...

“Gipó de bomborí
que la ziguazí”

La dona, en sentir la veu, es girà sorpresa. El gos lligat a una anella al costat de la porta principal, bordà al foraster.

Va ser aleshores quan el Ciscu va poder contemplar una cara empastifada de calç amarada, amb expressió d'espant i de vergonya alhora. Ni el pallasso que va de blanc li feia la competència.

- M'haveu espantat! Qui sou vós? Què voleu?

- Resteu tranquil·la, minyona. No heu de tenir pas cap temença. He vist el barri obert i no he pogut bandejar la temptació de fer una ullada a la finca. Heus aquí el perquè de la meva gosadia. Jo també vinc de gent del camp, sabeu? I per la cançó que entonàveu, endevino que sou del Penedès, oi?

- Sí, de Vilafranca

- Quina casualitat! Jo també sóc d'allà.

El Ciscu anava a dir-li que el perdonés, que ja se n'anava i que no volia distreure-la de la seva tasca. Ella, però, després de mirar-se'l fixament, exclamà:

- Què no ets el Ciscu de cal Créxens?

- Certament! I de què em coneixeu vós, minyona?

Si hagués estat possible, per dessota dels pegots de calç, el Ciscu hauria vist la vermellor de les galtes de la noia, avergonyida del seu aspecte. Li pregà que s'esperés un moment i arrencà a córrer cap a la casa. El gos, malfiat de les intencions de l'intrús, muntà guàrdia tot barrant el pas de la porta. El Ciscu, mentrestant, intentava esbrinar qui podia ser aquella dona que tant bé el coneixia i que ell no havia vista mai. Els seus dubtes, però, s'esvaïren bell punt va sortir la noia sense el davantal ple de calç i amb la cara neta.

- Valga'm Déu! – exclamà el Ciscu -. Però si ets l'Assumpta de l'Hostal! Quants anys sense veure't.

L'Assumpta havia estat allò que se'n diu el seu primer amor, allà a Vilafranca. Eren molt jovenets aleshores i ja sentien l'un per l'altre una tendra estimació. Un dia, l'Assumpta, li va dir que el seu pare volia comprar una hisenda al pla del Llobregat i que, potser, s'haurien de separar.

- El pare diu que ja està fart de cultivar secà i, com que té ocasió de comprar una colla de mujades de regadiu, vol vendre's tots els terrenys i la casa.

Iaixí ho féu i la família mudà de lloc per no tornar. Es digué que havia adquirit un pomerar a Sant Boi de Llobregat. També va córrer el rumor que no li havia anat bé i que aleshores s'havia comprat una hisenda més petita en un poble proper a Sant Boi. Però, com que el Ciscu ja havia entrat d'ajudant de fogoner a la companyia del ferrocarril (gangues de ser fadrister), amb destinació a Vilanova i la Geltrú, no va saber mai més res d'ella.

- Però que t'ha portat aquí, a Gavà? – preguntà l'Assumpta -.

- S'ha espatllat la màquina i, mentre l'arreglen, m'ha ocorregut fer un tomb i, vés per on, he vingut a parar aquí. Perquè jo sóc maquinista, saps? I guanyo una bona setmanada.

L'Assumpta restava sola a casa. El seu home era a collir síndries amb la colla de llogats que tenia, a un camp de les sorres prop de la Murtra. Tampoc no hi eren els seus pares, perquè havien anat a cal metge, a Barcelona.

Aprofundiren més en la conversa i llavors ella li explicà que quan el seu pare va comprar la finca de Gavà va quedar escanyat de diners, i com que ella ja era en edat de casar-se, li va buscar marit a Viladecans. L'escollit va ser l'hereu d'una casa molt important del poble veí. Però l'Assumpta no va tenir gaire sort en el casori. L'home que li havien triat era molt més gran que ella. Durant la seva joventut va ser un addicte del joc i sempre embolicat en assumptes de faldilles. La seva vida de disbauxa l'havia decandit força...

Ambdues famílies, després de sospesar tots els pros i els con-
tres, van arribar a la conclusió que amb el casament de llurs
fills, en sortirien beneficiades. I això, al cap i a la fi, era el que
importava.

S'havien escolat set anys d'aquell matrimoni de conveni-
ències i encara no havia arribat descendència.

- No sé si és culpa meva o del meu home – digué l'Assumpta
al Ciscu, més resignada que convençuda.

- I com s'ho pren el teu marit, això de no tenir fills.

- Diu que ja vindran. Que no hi ha pressa... Ai, no ho sé! De vegades sembla que no hi tingui gaire interès, vet-ho aquí.

- Vols dir amb això que no ets prou feliç en el matrimoni?

L'Assumpta, ja confiada del tot, li contà fil per randa, com si es tractés del seu confessor, tota la vida de casada... Després, ambdós, començaren a recordar llur infantesa a Vilafranca; després van anar a visitar els pallers; després en van sortir suats i plens de palla per tot arreu; després sonà el xiulet de la màquina avisant el Ciscu que la avaria ja era arreglada; després... no res més.

Dic mentida: al cap de nou mesos es va celebrar amb gran pompa el naixement de l'hereu tan esperat.

- Però, que t'has tornat boig? Tu ets l'hereu, m'entens? Qui creus que ha de seguir la nissaga?

- He dit que vull ser conductor de tren, i prou!

La família estava horroritzada amb la dèria que havia agafat el Cisquet, el fill de la casa. Sí, sí, li havien posat Ciscu en memòria d'un besavi que ningú no havia conegut. Però, com que la mare del nadó s'hi havia entossudit...

- Són coses de la mainada, home – li deia l'Assumpta al seu marit. Deixa que es vagi fent gran i ja s'adonarà d'allò que més li convé. No veus que té l'estació aquí mateix?

No, malgrat tot, el Cisquet no va ser maquinista de tren. Quan va faltar el seu pare, es va posar al davant de la hisenda i la féu

prosperar com mai. La seva mare, cofoia, només tenia ulls per mirar-se'l i boca per lloar-lo

De tant en tant passava un tren que, abans d'arribar a l'estació, feia l'avís amb el xiulet imitant el "nas de barraca". Quan l'Assumpta el sentia deia fluxet, molt fluxet, perquè només el seu cor ho sentís: Déu et guard, Ciscu, Déu et guard...

EL LEGIONARI

Podeu ben creure'm si us dic que durant la guerra civil (1936-1939), a vegades, molt poques, sorgia algun esdeveniment que en altres circumstàncies s'hauria pogut qualificar de pintoresc. Sobretot el primer any, quan els escamots anarco sindicalistes es van convertir en els amos i senyors del poble.

No sé quin sistema se seguia aleshores per nomenar els alcaldes i els regidors dels ajuntaments. Fos quin fos, una cosa sí que és certa: els nomenats per als esmentats càrrecs, no eren més que titelles sotmesos al caprici indiscutible del Comitè Local de Milícies antifascistas.

Recordo un dia que el pare va dir, a casa:

- ¿A que no sabeu a qui han nomenat regidor?.

- A qualsevol bestiot – respongué l'àvia.

- Encertat! – exclamà , el pare, i afegí -. Toqueu ferro: el Legionari!

-Mare de Déu, Santíssima! – digué la mare, amb esglai -. Però si és un vet-ho aquí i un desgraciat, aquest home...

Tot i que tothom coneixia prou bé el Legionari, el que era curiós del cas és que fos nomenat regidor. Ara bé, per què van nomenar-lo i qui el va nomenar? Heus aquí dues preguntes que ningú sabia contestar-se. Va ser una equivocació? Vés a saber...

Tampoc se sabia prou bé per què li deien el Legionari, tot i que hom suposava que era perquè havia servit en aquell cos de voluntaris de l'Àfrica, que no es distingia, precisament, per la bonesa dels seus comportaments.

Els de casa només explicaven que, abans de la guerra, quan anava begut – la qual cosa era normal els set dies de la setmana -, se'l podia trobar prenent el sol en un racó de la plaça Major. Es deia que era alcohòlic i, a més a més, patia d'asma, la qual cosa feia que no pogués treballar, segons deia ell. La seva dona, que si fa no fa era del mateix tarannà, passava a captar per les cases de la vila. Si algun bona fe li donava cèntims, llavors, amb perfecta camaraderia, compartia la recapta amb el seu home gastant els diners a qualsevol taverna del poble. Ambdós, està clar, en sortien com una sopa i feien nit, la majoria de les vegades, a la vorera on havien pogut arribar.

Tanmateix eren un cas perdut. De la mateixa manera que s'ac-

cepta el beneit del poble, així el veïnat, acceptava el Legionari i la seva dona.

Però va arribar el juliol del 1936. Aquesta data que per a molts va ésser el començament de la fi, per al matrimoni Legionari va representar el final de la vida carregada d'estretors i l'obertura de les portes del seu paradís particular.

El primer milicià disfressat amb granota blava i el fusell a l'esquena que va sortir al carrer va ser és clar, el Legionari, i la primera dona miliciana, la seva muller... I mireu per on, de cop i volta, ésser amic del Legionari ja no era cap desprestigi, al contrari, era el millor salconduit que hom podia tenir.

Val a dir que no n'era, de rancuniós, el Legionari. Ni la seva dona, tampoc. I encara ho van ser menys quan la gent que ensumava que podia d'alguna manera ser catalogada de feixista, va començar a omplir-los de queviures, regals i, sobretot, de vi. Molt de vi. La qual cosa vol dir borratxeres descomunals contínuament.

Un dia, però, el Legionari va sorprendre tothom amb l'acte més extraordinari de la seva vida.

De bon matí va sortir de casa seva tot xacrós i apuntalant-se amb un bastó, del qual se servia per poder caminar. Els que van veure'l van pensar que l'havia agafat grossa la nit passada. El primer, però, en quedar-se bocabadat va ser el taverner.

- Hola, Legionari. Què , el de sempre, oi? Un doble de barreja...

- Res de barreja. Un got ben ple de gasosa.

- Alguna rauxa – deia la gent -. I afegia: ja hi tornarà, ja....

- Això deu ser com una mena de parèntesi per agafar forces...

No va ser així. Passaven els dies i el Legionari, mà de gasosa a totes hores. I la seva dona, el mateix. No cal dir que l'esdeveniment continuava comentant-se:

- Deu ser prescripció facultativa - deien uns -.

- És clar. No veieu que en quatre dies se n'hauria anat el clot si hagués continuat emborratxant-se - feien els altres -.

- Potser ha fet una promesa...

- A quin sant?

La versió amb més possibilitats de versemblança que va córrer és que el cap del Comitè – ves a saber per què – li havia clavat tal pallissa que, després de deixar-lo mig mort, li va fer prometre que ni ell ni la seva dona tornarien a tastar, mai més, ni el vi ni cap mena de licor. Si la cosa va anar així cal reconèixer que el remei va ser d'allò més encertat. Si les causes en van ser unes altres, ningú va arribar a saber-ho.

Aquell home esquifit, mig tísic, asmat, ple d'acudits obscens, renegaire, que quan anava begut parlava pels colzes, s'havia tornat esquerp i malhumorat i es passava la major part del temps a la caserna del Comitè.

Un dia, amb una colla de desmanegats com ell, va anar a Begues a canviar l'ajuntament que encara era el mateix que hi havia

abans del 1936. Tampoc se sap per què el Legionari es va convertir en el cap del control que van instal·lar en aquell poble. Quan pujava algun cotxe de Gavà o en baixava algun d'Olesa o Avinyonet, el control els parava i el Legionari examinava meticulosament la documentació, no fos cas que portés algun feixista que es feia escàpol del seu poble.

Després de revisar la documentació donava pas al cotxe aturat o el feia quedar qui sap el temps. Tot això, tenint en compte les circumstàncies del moment, era, fins a cert punt, acceptable. Però més ho hauria estat si el Legionari hagués sabut de llegir.

Era l'únic català (procedia de la terra ferma) que hi havia entre els nous ocupants de la torre confiscada. Els seus companys, malgrat que no parlaven el català, l'entenien prou bé perquè ja feia anys que eren a Catalunya. Si alguna nit s'esqueia trobar-se amb els que venien a fer els "passejos" i, a més a més resultava que eren castellans dels del morro fort, normalment el reprenien:

- Maldita sea. No puedes hablar el castellano, imbécil!

- Mireu nois. Jo no sé de parlar-lo el castellà. Si no m'enteneu, no sé que dir-vos. Sóc a el meu país jo, sabeu? Estaríem bé. Porcs vingueren que de casa ens tragueren...

Alguna vegada la picabaralla havia arribat amunt, però el Legionari tenia mitjans dissuasoris molt convincents, com és ara treure's el pistolot que no deixava ni per dormir i plantar cara al més pintat.

Era evident que el règim que per força o de bon grat seguia li

havia afectat el sistema nerviós. Per no-res s'enfilava. Podria molt ben ser que la colla del Comitè li tingués por, fins i tot.

La imatge del Legionari borratxo, ja s'havia acabat.

Discutia i donava el seu parer en els afers que s'encomanaven al Comitè, que, virtualment, ho eren tots. Això vol dir que quan s'entossudia en una idea, no hi havia qui el fes canviar.

Una nit els de la Torrassa es van presentar a la caserna amb la intenció de donar el passeig a l'apotecari del poble. El Legionari, en assabentar-se d'aital propòsit, els va dir:

- L'apotecari? Fugiu, homes, fugiu. No sé pas que en té de feixista aquest pobre vell.

- La denuncia la ha puesto un compañero de este pueblo.

- Qui deu ser, aquest animal... Au, digues, qui és?

- Un tal Salvatierra. Y lo acusa de tener contactos con fascistas locales.

- En Salvatierra... Home, no podia ser altre. Com que li agrada la filla del que ha denunciat, deu pensar que liquidant el vell, la noia no tardarà a caure al sac. Sabeu que us dic, minyons? Que si aquesta nit no teniu res més a fer, serà millor que l'esgoteu anant a caçar mussols al Calamot. I si això no us escau, podeu entornar-vos per on haveu vingut i oblidar-vos de l'apotecari.

- Te das cuenta que estás protegiendo a un fascista?

- I jo et dic: te n'adones que si tornes a insinuar una cosa així et deixaré el pit com un garbell?

Així anaven les coses i així s'havia tornat el Legionari. De segur que aquest va ser el motiu pel qual, el Comitè, el va fer regidor: és a dir, que va treure-se'l del davant.

Com podeu imaginar, les sessions de l'Ajuntament eren d'allò més planeres: quatre assumptets per resoldre, fer petar la xerradeta una estona i a dormir. Però quan va entrar de regidor el Legionari, ho va capgirar tot. S'asseia, seriós, sense dir res a ningú. Això sí, escoltava molt atent l'ordre del dia. Quan el batlle deia: D'acord, nois? era quan, precisament, començava la gresca. El Legionari s'aixecava per dir: Jo no hi estic pas d'acord.

- Però què vols que hi fem, nosaltres? Si aprovem naps, el Comitè vol que aprovem cols – es queixava l'alcalde.

- El Comitè no n'ha de fotre res de tot allò que el Consell municipal aprova. El que cal fer, es fa, peti qui peti.

Com que el Legionari era l'únic que no temia el Comitè, tant l'alcalde com els regidors, el deixaven fer. Algun d'ells havia sentenciat: "El dia menys pensat serà a nosaltres a qui donaran el passeig".

S'arranjaren, vulgues no vulgues, un bon nombre de camins del poble mitjançant la prestació personal. S'amplià, fins on va ser possible, l'enllumenat dels carrers malgrat que, un cop feta la instal·lació, va caldre pintar les bombetes de blau, per tal que els avions del bàndol contrari no veiessin el poble. També es va construir el refugi de la rambla Lluch...

El primer revés del legionari va ésser la crida de gran nombre de lleves. Això el deixà sense mà d'obra. També hi havia molts emboscats que s'esmunyien per tal de no anar al front... Precisament aquest fet li retreien més d'una vegada els del Comitè:

- I això no et neguiteja a tu, com a conseller?

- A mi? No hi ha un Exèrcit Popular? No hi ha un comissari polític, al poble? Doncs que se'n preocupin ells. No és feina meva, aquesta.

Un dia va córrer la veu que el Legionari havia desaparegut. Ningú no sabia res.

Es mobilitzà el Comitè, l'ajuntament i, fins i tot, alguns veïns, per tal d'ajudar a la recerca. No res...

Al cap d'uns dies, un llenyataire va donar la nova. Al torrent Bergelit hi havia el cadàver d'un home.

Es digué... que el Comitè n'estava fart i, per això...

Es digué... que un escamot feixista l'havia mort (!).

Es digué... que neguitejava el comissari polític del poble.

Es digueren moltes coses!

Els gavanencs prou que endevinaven, què havia passat.

Però allò que no van poder aclarir mai és per què el Legionari havia deixat la beguda. El Legionari i la seva dona, és clar.

DIVERTIMENTS DE POBLE

Cal Matahores era, a començament de segle, una taverna de Gavà situada al carrer de Sant Pere. No es pot dir pas que l'establiment fos un model de netedat, certament. Les parets demanaven a crits una pintada, encara que només fos de calç barrejada amb terra de color. Això, sí més no, hauria canviat l'aspecte descuidat que de molts anys tenia i el llum de carbur que l'il·luminava hauria donat, potser, un xic més de claredat al local. A l'hivern, la llar de foc que hi havia en un racó escalfava l'ambient, el qual, barrejat amb el fum del tabac que cremaven els clients, originava una mena de boira espessa gairebé irrespirable. Malgrat tot l'única finestra que hi havia i que donava al carrer, romania tancada per evitar la fredor que venia de fora. Altra cosa era a l'estiu, perquè un cop oberta la finestra, la porta d'entrada i la porta que donava a l'eixida, s'hi estava prou bé. No endebades es tractava d'una casa amb parets molt gruixudes que mantenien fresca la taverna.

Només el diumenge i els dies festius s'animava un xic cal Matahores. Els dies feiners la parròquia era molt escassa, per la senzilla raó que la gent era al camp treballant i, quan arribava, ja era tard i no tenia ganes de sortir... Només el secretari de l'ajuntament, l'apotecari, el manescal i el jutge de pau, s'hi deixaven caure a la nit, després de sopar. Normalment, l'estada dels esmentats a la taverna no s'allargava més enllà de les onze del vespre. I això era així perquè tret del secretari i de l'apotecari, els altres no podien viure del càrrec que tenien i, per tant, plegaven aviat, ja que a l'endemà, només fer-se de dia, els tocava d'enganxar el carro i prendre la carrera de la Post avall fins arribar a les feixes llurs, com qualsevol pagès del poble.

Quan algú dels habituals faltava per la raó que fos, aleshores el Manel, l'amo de l'establiment, s'asseia a la taula per tal de poder engegar la partida de manilla, a parelles.

Els diumenges, que era quan la taverna s'omplia, els quotidians abans esmentats anaven a fer la partida al cafè de la plaça Major. Deien, i potser era veritat, que els dies festius s'aplegava a cal Matahores una gent que no els feia peça i perquè es convertia en un cau de xafarderies.

Va a dir que de la boca d'aquells clients festius no se'n salvava ningú. D'on sortien si no, entre reneç i reneç, les insinuacions contra les beates de missa diària? El pobre senyor rector, que havia agafat les febres intermitents – tant esteses pel poble en aquell temps –, prou que maldava davant el senyor alcalde perquè posés mesura a les parlaries dels parroquians de cal Matahores, però no se'n sortia pas.

Del temps que parlem, a Gavà, el qui volia saber malfiances de

qualsevol del poble, tenia dos llocs per anar: a la taverna o a la barberia. Això pel que fa als homes. I pel que pertoca a les dones, no els calia més que atansar-se a cal Tits o esperar l'arribada de la pentinadora a domicili. El uns i les altres semblava que jugaven a veure qui la deia més grossa. Aleshores, un cop escampada la xafarderia – que alguna vegada era veritat, tot val a dir-ho –, la recollia i fins i tot l'augmentava el cor La Igualtat, el qual la pregonava amb les seves corrosives i temudes cobles, el Dissabte de Glòria. Bé... al cap i a la fi un divertiment com un altre. També ho era el canviar el nombre de còdols que els pagesos deixaven al portal de casa seva perquè el sereno els cridés a una hora determinada; o bé agafar el carro d'algun pagès que dormia fort i portar-lo al capdamunt del Calamot. D'això en deien els veïns de Gavà, divertiments sense malícia; com ho era, també, fregar un bitxo dels més picants a l'anús d'un cavall. És fàcil d'imaginar com era de “distret” veure passar la pobra bèstia, desbocada, tirant el carro embogida, amb el pagès a dalt intentant de parar-lo...

Posats a fer, fins i tot els escolans en feien alguna de les seves de tant en tant: en comptes de posar vi i aigua a les setrilleres, hi posaven oli. Imagineu com era de divertit veure les ganyotes que feia el senyor rector quan es bevia el contingut del calze. És cert que als escolans els tocava portar les orelles calentes uns quants dies, però... i el que havien rigut?

Tornen a cal Matahores. És un dia feiner del mes de setembre. Com que el manescal no hi és perquè està assistint una vaca que no acaba mai de parir, el Manel juga de company del jutge. No s'aposten diners: els dos que perden paguen el cafè i la copeta d'anís dels qui guanyen. El secretari i l'apotecari fan parella fixa. Abans de començar, entre xarrup i xarrup, cadascú

explica la seva. El jutge conta que havia clavat una multa de deu pessetes (ja eren diners aleshores) a l'estanquer per haver deixat el carro carregat de fems al Camp Públic, la qual cosa, com tothom sabia, era prohibida pel ban de l'alcalde.

- Mare de Déu! – exclamà el secretari de l'ajuntament – Ja el sento omplint el cap del batlle.

- Que ompli el cap de qui vulgui – replicà el jutge – Però el penyorament el pagarà, com hi ha Déu! O si no, l'engarjolo!

No es podien pas veure el jutge i l'estanquer. I la mania que es tenien no era pas recent. Feia alguns anys que Hisenda havia manat al jutge que esbrinés si era cert que l'estanquer venia tabac de contraban. No, no era cert. Però el jutge anava entretenint les diligències, la qual cosa feia perdre els estreps a l'estanquer.

Una broma de poble, és clar, però l'estanquer se la va prendre malament i des d'aleshores no li va vendre mai més cap caliquenya d'una classe molt bona que li servien de tant en tant i que, al jutge, li agradaven amb deliri. Si aquest en volia haver s'havia de refiar d'altri, ja que l'estanquer li deia sempre que les havia acabades. Això, no cal dir-ho, treia de polleguera el jutge i, quan podia fer-li la punyeta amb alguna cosa, s'hi repenjava de debò.

- Nois, i si comencem?

La parella composta pel secretari i l'apotecari, feia una colla de dies que guanyava. I no és que fossin més destres en el joc, no; era per una altra cosa.

- No sé com t'ho fas, noi – regrimina el Manel al jutge – Em sembla que des que t'has posat ulleres, encara hi veus menys. Això no és jugar bé ni és jugar a res.

- Què vols que t'hi digui – s'excusava el jutge - Sembla tanmateix que aquest (el secretari) em vegi les cartes. Tenen sort, vet-ho aquí!

A clarim les coses: certament, el secretari sabia quines eren les cartes que tenia el jutge; la qual cosa representava, és clar, un gran avantatge ja que el seu company no havia de fer més que seguir-li la jugada i procurar que la parella del jutge es veiés ofegada. Encara que tinguessin la gropa els la feien gastar per no-res.

El misteri no era altre que el secretari veia les cartes del jutge, les quals es reflectien als vidres de les ulleres que portava. Una trapelleria que no era ni nova ni enginyosa, però que servia al secretari i a l'apotecari d'estalviar-se de pagar el beure.

Al cap d'una estona de jugar entrà a la taverna un vailet i lliurà un sobre al secretari.

- M'ha dit l'estanquer que li doni això, senyor secretari.

Es parà la partida. Tots van creure que l'estanquer ja estava movent fils per tal de no haver de pagar la multa que li havien posat.

Mentre el secretari llegia el contingut del sobre, el jutge reia per sota del nas com si volgués dir: “Jo no fumaré caliquenyas, però la penyora la pagaràs, encara que ploguïn frares descalços”.

A cabada la lectura, que va ser molt curta, per cert, el secretari plegà el paper i se'l va posar a la cartera. Fent honor al seu càrrec, no va descobrir-ne el contingut.

- Què – preguntà l'apotecari amb mala intenció -. És que li ha arribat una saca de caliquenyas de les que agraden tant aquí, al jutge?

- Potser – respongué el secretari tot mesurant les paraules, alhora que es mirava la carta somrient del jutge: Una partida molt bona, boníssima, com hi ha món!

La nota que li havia fet arribar l'estanquer deia textualment: “entretinguis el joc tant com puguis. Sóc a ca la Marieta, la dona del jutge, i ens ho estem passant bomba, tal com pots imaginar. Gràcies.”

És el que dèiem suara: divertiments de poble...

COMIAT

Els gavanencs que van viure la guerra civil 1936-1939, vulgues no vulgues arrosseguen records que els van colpejar profundament.

A vegades eren els bombardeigs salvatges de l'aviació, altres, l'assassinat d'un familiar pels nous governants, la pèrdua d'un ésser estimat al front, el passar gana, la impotència davant el fat immisericordiós de la contesa. I, altres vegades, fets intranscendents que, tot i ser-ho, no deixaven per això d'impactar els protagonistes. Aquest va ser el cas del Jaume i de l'Enric, dos minyons companys del carrer on vivien, i que a l'any 1938, que és quan esdevé aquest fet, no tenien més enllà de dotze o tretze anys.

El dia dos de novembre d'aquell any aterridor, festa dels Difunts per més inri, (que aleshores no se celebrava, és clar), el pare

de la Cinteta, una nena de, si fa no fa, la mateixa edat dels esmentats i que també formava part de la colla, va tenir la mala pensada de morir-se. Potser caldria d'acceptar que anar-se'n d'aquest món en plena contesa civil podia significar, per a qui s'anava, fer una monumental botifarra a la resta dels mortals que patien els efectes escruixidors de la guerra. No era el mateix, però, per a la família a la qual li calia travessar el tràngol dolorós de perdre un ésser estimat, i això sempre dol..

Les tasques tristes i desagradables que els calia portar a cap als familiars del difunt immediatament després de l'òbit eren, en aquell temps, força simplificades: la companyia encarregada dels serveis funeraris no perdia gaire temps (gens) ensenyant el catàleg on es reflectien les diverses categories de les caixes perquè només n'hi havia una, de classe, i servia per a tothom. I encara gràcies! Tampoc feia falta anar a veure el senyor rector per tal de concertar l'hora de l'enterrament i el dia assenyalat per celebrar els sufragis per l'ànima del difunt. I això era així per la senzilla raó que no hi havia ni capellà ni església.

Allò que sí que calia fer era anar al jutjat i avisar de la mort a l'encarregat del registre, el qual, a la vista del certificat de defunció lliurat pel metge de capçalera, l'inscrivia al full corresponent del llibre de defuncions.

Un cotxe de morts tirat per un cavall famèlic (que normalment procedia de les deixalles de les places de braus), portava el difunt a l'última estada.

L'encarregat del cementiri, el Lázaro, un paleta del poble, posava la caixa al nínxol i el tapava. Un altre servei que funcionava

prou bé era el de “vestir morts” que portava a cap la senyora Guillentà, si era requerida.

L'enterrament del Rossend, el pare de la Cinteta, es va assenyalar per a les 10 del matí de l'endemà. La senyora que l'havia vestit per a l'últim viatge es va encarregar, com era costum, de fer-ho saber casa per casa, a una bona colla de gent del poble.

La família de l'Enric i la del Jaume van creure adient que llurs fills grans assistissin a l'enterrament, tot plegat com a mostra d'atenció a la Cinteta, la seva companya de joc. Presa la decisió pels cap de casa respectius, les mares dels vailets van preparar-los com millor van poder abillant-los amb el vestit dels diumenges. Abans, però, va caldre rentar-los la cara, les mans i els genolls, amb ganès. Aquesta operació d'higiene elemental fou protestada cívicament, però enèrgica, pels perjudicats. Sense cap resultat positiu, és clar.

L'hora de l'enterrament no va ser prou ben pensada. Així ho creien, si més no, la mare de l'Enric i la del Jaume, ja que l'esmentada hora les sorprenia en el moment més complicat: el de sortir a comprar el que poguessin i, tot seguit, fer el dinar. Per aquest motiu i no per cap altre més, ambdós minyons es convertiren en els representants únics de les cases llurs a l'enterrament.

El Rossend, el difunt, venia d'una família arrelada al poble. Segurament que en temps normal s'hi hauria aplegat molta gent al seu enterrament. Però en aquell final de l'any 1938, els gavanencs, que ja estaven molt insensibilitzats per la guerra, van preferir dedicar-se, els que no eren amagats o eren

al front, als seus quefers diaris. Els més propers a la família van assistir-hi, però tot i això no hi van ésser presents més enllà d'una trentena de persones.

A l'hora anunciada la comitiva es posà en marxa enfilant el carrer de Sant Nicasi.

- Ai, no sé! – es queixava una de les components del seguici-, però un enterrament sense passar abans el difunt per l'església i sense capellà i l'escolanet amb la creu cantant ambdós el paraiso, em fa l'efecte que no és un enterament com Déu mana.

- I tant que no – afirmà la seva companya.

Als anys trenta les dones anaven als enterraments de dues en dues darrere de la filera dels homes i, aquests, es col·locaven a continuació dels familiars. Durant l'estona llarga que es trigava a arribar al cementiri, tant els uns com les altres la feien petar de valent.

Cal tenir present que en aquell temps es pujava al cementiri per la carretera de Begues i, només arribar al segon revolt, davant on avui hi ha la rotonda del final de l'avinguda de Joan Carles I, es decantava a l'esquerra. Tot seguit venia un baixador amb un pendent bastant pronunciat i ple de pedres que feien trontollar el cotxe fins a l'extrem que més d'una vegada hom temia que la caixa i el mort arribessin al fossar, abans que ningú.

A mig camí, doncs, de l'anada cap al cementiri (enfrent d'on avui hi ha el col·legi Marcel·lí Moragues, però que aleshores era un gran descampat) heus aquí que la sirena d'alarma de la

fàbrica Roca començà a sonar anunciant perill de bombardeig. Uns instants després, la comitiva de l'enterrament albirà en el cel del cantó de Castelldefels, una dotzena d'avions que s'atansaven. Per la direcció que duïen tot feia de suposar que les fàbriques Hules o can Roca o ambdues a l'hora, serien els seus objectius.

Aquella trentena de persones que acompanyaven el seguici funerari van desaparèixer com per art d'encanteri inclosa la família i el que conduïa el cotxe de cavalls. Val a dir que al mig de la carretera només van romandre-hi el cavall, el cotxe i el difunt. I cap d'ells no va tocar pirandó perquè: el primer, el cavall, no entenia res de bombardeigs i sí de cercar herba tendra i fresca que bona falta li feia; el segon, el cotxe, tampoc sabia de què li parlaven i, el tercer, el difunt, perquè no podia...

El Jaume i l'Enric van arrencar a córrer grim pant per la muntanya de les Farreres i van estirar-se darrere d'una roca sense preocupar-los gens ni mica si el vestit dels diumenges que duïen s'embrutava o no.

- Posa't el palet a la boca, Enric.

- Ja me l'hi he posat

afortunadament no va ser Gavà l'objectiu d'aquells avions. Uns minuts després es van sentir els espetecs de les bombes sobre Barcelona. La gent de la comitiva anà sortint, a poc a poc, de tots els indrets on s'havien amagat. Tot seguit es reprengué la marxa com si res no hagués passat. Un cop al cementiri, i després que fou tapat el nínxol en el qual es diposità

el taüt, la família de la Cinteta es col·locà a la porta de sortida i els assistents a l'acte començaren a desfilar tot donant la mà a l'esposa afligida i als altres parents, inclosa la Cinteta.

L'Enric i el Jaume que es van situar els últims, s'adonaren que quan la gent donava la mà, movien els llavis i deien quelcom.

- Què diuen? – preguntà el Jaume al seu company.

- No ho sé...

Ambdós minyons, que era la primera vegada que assistien a un enterrament, començaren a suar malgrat el fred que feia. Prou que s'aplicaven a descobrir quines paraules adreçaven a la parentela del difunt, però no hi havia manera. I el pitjor de tot és que la gent s'acabava i aviat, molt aviat, els tocava passar a ells. “Mare de Déu – pensaven anguniosos – què els direm? Bon dia, potser? Adéu? I la Cinteta, què pensarà si fiquem la pota?”

S'acabà, doncs, la gent i tant si com no, van haver de passar per davant de la família.

- Fins a una altra – els etzibà el Jaume, posant cara de circumstàncies.

- M'he divertit molt, de veritat – digué l'Enric, amb un somriure d'orella a orella que li deixà al descobert tota la dentadura-.

LA SORDA

La Magdalena Valls no era nadiua de Gavà. Havia nascut a Sant Climent del Llobregat. Es van conèixer amb el que més tard seria el seu marit, el Joan Montané, per la festa major d'estiu d'aquell poble. Corria l'any 1918.

El Joan Montané era familiar de lluny, d'un gascó que en el segle XVII va venir a Gavà. Procedia, per tant, d'una nissaga molt antiga que en el seu temps, comptava amb força interessos.

En canvi, la Magdalena era la filla petita de la branca dels Valls de Sant Climent amb força interessos també, però no en va poder arreplegar cap, només que la legítima, quan es va casar perquè davant d'ella hi havia l'hereu, el cabaler i un germà més.

Una colla de joves de Gavà, tal com s'acostumava a fer, es van engrescar per arribar-se fins a Sant Climent per

ballar amb les climentones. Al Joan, només entrar a la sala de ball, ja li va cridar l'atenció una joveneta molt bonica que no tindria més enllà dels divuit anys, a la qual empaitaven tots els balladors del poble. “Malament ho tinc- va dir-se “ Però ho va intentar tres vegades. Sempre, però, amb el mateix resultat: “em sap greu però ja els tinc tots compromesos”. El Joan era caparrut de mena i quan se li ficava una idea al cap... “Però no n’hi queda ni un?, - insistia ell-. “Ja li he dit que ho sento però”. “Ni un ni un?”. La Magdalena se’l quedà mirant uns instants i digué: No ho sé... “miri el que tocaran ara, no. El següent”.

Què havia passat? Senzillament que a la Magdalena també li havia caigut bé el Joan. Ella se les va compondre per fer creure al ballador amb el qual s’havia compromès, que de sobte recordava que el seu ball l’havia ofert, abans a un xicot foraster...

Casualitat o no, vés a saber, el ball que el Joan va ballar amb la Magdalena va resultar ser el del ram “Ni fet a mida”- pensà- i, a corre-cuita es féu amb un pomell de roses que la directiva de la festa subministrava als balladors que volien obsequiar la seva parella. Costava una pesseta i el que es recaptava servia per pagar l’orquestra.

- Li asseguro que no sabia que aquest ball era el dels rams.
- No s’hi amoïni. He tingut un gran plaer. Ha estat la pesseta més ben gastada de la meva vida.
- Molt gentil...

La Magdalena va fer una rialleta de conill. Mentre anava posant

llenya a la llar on s'hi coïa la carn d'olla de l'escudella, anava recordant aquell primer encontre amb el Joan, el seu home: “Déu meu, és possible que ja hagin passat seixanta-cinc anys? Qui t’ha vist i qui et veu, Magdalena...”

Total: un any de prometatge, les amonestacions trona avall, la boda i, de cop i volta convertida en la jove de cal Montané. El viatge de noces el van fer l’endemà. Van anar a Barcelona i van fer nit a l’hostal de Sant Agustí del carrer del Carme, com feien moltes parelles del Baix Llobregat.

Van ser uns anys de molta felicitat. S’entenien molt bé el Joan i la Magdalena.

Els seus sogres la portaven amb safata, com es diu. A la Magdalena, això sí, li tocava treballar i de valent. Però el més important és que tots l’estimaven.

Cada matí només fer-se clar ja baixaven a les sorres amb el carro: ella, el seu home, i el seu sogre. Ben aviat van arribar els fills: dos nois i una noia. La Magdalena d’ara, amb setanta-vuit anys a l’esquena, ja no era pas, ni de lluny, la dona que va sortit de Sant Climent. Es va treure un mocador de la butxaca i s’eixugà els ulls. El sangloteig ocasionat per un plor inesperat i irresistible, l’havia sorprès. Tractà de serenar-se. Si la sorprenia la seva jove ja hi hauria ball de carrer.

Continuà posant llenya a la llar perquè el brou no deixés de bullir i seguí, malgrat tot, amb aquells feliços i amargs records que ja mai més tornarien...

El seu fill gran, l’hereu, restà a la casa i es va casar amb una

xicota de Begues. El segon i la noia també enmulleraren i van anar a viure a la casa de llurs parelles, a Gavà. El Joan, el seu home, sis anys més gran que ella, feia poc temps que havia mort d'un atac sobtat de feridura.

La seva jove no era pas mala persona, no. Però era de tarannà eixut i poc amiga de fer moixaines. Si fa no fa, com acostumava a ser la gent del seu poble. Havia donat a la Magdalena tres néts. Els segons dels fills l'havia obsequiat amb dos i la noia amb quatre. Tots plegat, nou. El seu fill gran que ja tenia quaranta-cinc anys, era qui, un cop mort el seu pare, es va fer càrrec del tràngol de la casa.

Els temps havien canviat molt; ara, a les acaballes del segle XX, tot era ben diferent d'abans. A la casa ja no hi havien cavalls ni carros. Un tractor que servia per a tot i una camioneta per transportar el gènere, feien el mateix servei i millor. El camí de la Post ja era asfaltat de molts anys i amb un tres i no-res portava als camps respectius.

El fill gran de l'hereu havia deixat clar que no volia fer de pagès. Anava a la universitat i estudiava per a enginyer. El segon tenia un bon lloc de treball en unes oficines d'una fàbrica important del poble i, només el petit que ara tenia setze anys, mostrava cert entusiasme per l'agricultura...

Feia deu anys que la Magdalena havia passat un tifus. Se'n va sortir bé, de no ser que va restar sorda com una tàpia. El metge els va dir: "no és corrent però tampoc és cosa de l'altre món. Aquesta malaltia sempre deixa seqüeles i a ella li ha tocat la sordesa". Ja n'hi havien passat tantes a la Magdalena que va pensar: "que hi farem. De tota manera per escoltar

segons què, no val la pena” – es deia per consolar-se -.

- Sogra, on heu posar el setrill?

- Quin conill?

- Bé, deixem-ho córrer. Ja sortirà...

Heus aquí que un dia, només llevar-se, la Magdalena va notar que el cap se li omplia de sorolls estranys. Com si se li anés a estavellar. Tot d'una va sentir una mena de “clic” a ambdues orelles i oh la meravella! Ja hi sentia com abans, o tal vegada millor. Anava a cridar la seva jove per contar-li-ho to però de sobte es deturà i es digué: “Magdalena, no corris”: per a tothom ets sorda. Perquè no ho deixes així una bona temporada? T’imagines quantes coses sabràs que ara et passen per alt?” I així ho va fer.

- Sogra: Hauríeu d'anar a la pentinadora. Porteu unes grenyes...

- Quina senyora dius que porta espadenyas?

- Mare de Déu, aquesta dona! No res, no res. S'acosta fins gairebé posar-li el nas a l'orella per dir-li: heu posat la pasta a l'olla?

- Quina colla? Es que ve més gent a dinar?

La seva jove agafà el cullerot i va comprovar que sí, que ja havia posat la pasta a bullir.

- Qui ve a dinar, doncs?

La jove va sortir de la cuina posant-se les mans al cap i dient: “No sé perquè li pregunto res”. En canvi la Magdalena que la seguí amb la mirada fins que va ser fora, es digué amb picardia: “Es divertit això, veus?”

El germà gran de la Magdalena que havia romàs conco, ja anava a complir els noranta anys. La gent de Sant Climent es preguntava què seria dels interessos dels Valls quan ell es morís. Els dos germans que el seguien havien mort al front essent encara solters, a la guerra civil del 1936-1939. Així que els únics que restaven vius de la nissaga, eren ell i la seva germana Magdalena. Feia temps que no es veien. I les visites s’espaiaren més quan la seva germana va quedar sorda. Un, que ja quasi bé no tenia veu i l’altre que no hi sentia gens. Les seves converses mereixien ésser gravades. No se sap perquè és cert que quan la gent comença a interessar-se per la salut d’algú, aquest acaba morint-se. I això és el que li va passar al germà de la Magdalena. Poc temps abans de deixar aquest món de mones –com deia ell – va fer testament davant el notari de Sant Climent que alhora ho era també de Gavà.

L’home de la Magdalena, el Joan Montané, també n’havia fet, de testament. Nomenava hereu universal el seu fill gran. Deixava al segon un camp gran i, la casa que havia comprat a Gavà, al tercer. A ella, a la Magdalena, li feia dona major i usufructuària de tots els béns mentre visqués. Potser per això la seva jove no la menava a prendre vent, més d’una vegada.

- Sogra: teniu una citació...

- Ja l’he feta l’habitació, eh?

- No, una citació per comparèixer a l'obertura del testament del vostre germà, a cal notari, demà a les deu del matí.

- Ah, sí?

- Sí. M'heu entès bé?

- No.

- Teniu, poseu-vos les ulleres i llegiu vós mateixa.

- Tenim un problema, senyor notari. La meva sogra no hi sent res. És sorda com una tàpia.

- Bé, els testimonis aquí presents podran donar fe del que ha disposat el senyor Climent Valls, que al cel sigui. De tota manera en lliuraré còpia a la senyora Magdalena. Sap llegir ella, oi?

- Vostè digui, digui, senyor Notari que jo ja ho sento...

La jove va fer una ganyota com volent dir: “I tant com ho sent...” El notari començà a llegir el testament: M'estalvio el preàmbul que després podran llegir si així ho volen. “Faig hereva universal de tots els meus béns la meva germana Magdalena, que viu a Gavà, i que Déu guardi molts anys encara.- i etcètera, etcètera, etcètera... per ser la única supervivent de la nissaga dels Valls. Els diners en metàl·lic de la meva cartilla de la Caixa d'Estalvis de Catalunya núm., etcètera, etcètera, amb un total de quaranta milions de pessetes s'ha de posar a nom seu i de ningú més. Tampoc es podrà fer cap venda dels terrenys que li deixo si no la fa ella. La casa pairal la dono a la

rectoria de Sant Climent perquè s'hi traslladi l'arxiu parroquial i etcètera, etcètera..."

“**R**ecomano a la meva germana Magdalena que faci testament sense perdre temps, i deixi, a les seves voluntats, tot el que vulgui als seus, o a qui li vingui de gust, procurant, però, que de prop o de lluny vagi sempre a parar a membres de la nissaga. De tot el que li deixo ningú no en podrà fer ús, ni vendre ni pignorar sense el seu exprés permís. És a dir, que mentre visqui serà, la Magdalena, senyora de tot. I etcètera, etcètera, etcètera.”

- Caram, sogra: quaranta milions bitllo, bitllo, sense comptar el que valen les terres i els cirerers...

- Què has dit de quaranta sillons? On els vols posar?

- Mare de Déu! És ben cert que Déu dona faves a qui no té queixals. Mireu aquí teniu el testament, i a poc a poc, el llegiu i us assabentareu de tot. I el que no entengueu el vostre fill i jo, us ho aclarirem. Entesos? Sou rica, sogra.

- Qui somica? Jo no.

És ben cert que la Magdalena podia haver aprofitat l'ocasió per explicar a la seva jove que ja no n'era, de sorda. Però vés a saber per què, no ho va fer. Tal vegada ensumava que a partir d'aquell moment encara resultaria més interessant saber què pensava d'ella la família. Va fer un somriure de picardia i es posà a fregar els plats, com cada dia.

L'APRENT DE BARBER

L'avi Jofre, ja vidu, i amb vuitanta anys a l'esquena, vivia en una casa de pagès molt gran, l'última del carrer de Sant Pere, després de la qual ja tot era terreny de cultiu. No tenia altra família que una filla casada a Barcelona.

L'avi Jofre hauria estat un home raonablement feliç, si no fos per la perera de l'eixida, gairebé tan vella com ell. I per això hi tenia especial cura. Feia més de tres anys, però, que no havia pogut haver ni una sola pera. I no és que l'arbre no donés fruit no, que en donava i molt, sinó perquè l'hi robaven. Ell prou que vigilava però malgrat tot cada any per Sant Jaume (la perera era una Sant Jaume) i molt abans, l'arbre romania pelat som si hagués passat una torbonada.

Però sí que hi havia algú que sabia on anaven a parar les peres. I aquest algú era un aprenent de barber, el Gaietà, una brivall

de catorze anys, tot just iniciat en l'ofici de rascar barbes.

Un dia el mestre barber, que com tots els del seu ram sabia treure conversa de qualsevol cosa, deia a l'avi Jofre:

- Com van les peres enguany? En menjarem o no en menjarem?

- Mala negada! Voleu creure que de verd en verd ja me les roben?

- Digueu, doncs, que la vostra perera només fa fruit per afartar els altres...

- Ben pla que sí. Però com em dic Jofre que he d'atrapar el trapella que me les roba.

En Gaietà escoltava la conversa tot fent el distret, mentre pensava: "Tu digues el que vulguis, però de peres no en tastaràs, mentre jo pugui".

Heus aquí que un dia va córrer la nova que l'avi Jofre s'havia mort, i tot seguit s'hi va afegir que la causa del seu traspàs havia estat un tip de peres verdes.

- És clar – deia la gent-, si el pobre no en podia tastar ni una de bona!

Cal aclarir, però, que l'avi Jofre no va morir de cap tip de peres verdes ni de cap altra cosa. Va morir perquè ja tenia molts anys i no n'hi cabien més. Però això, l'aprenent de barber no ho sabia i d'aquí ve que s'esparverés un xic quan va conèixer la nova. Però com que ningú sabia que era ell qui les pispava va arribar

a la sàbia conclusió que no havent-hi testimonis no hi podien haver càrrecs. Pensava: “Ja és mort, oi? Doncs mira, bon vent i barca nova. De tota manera no el veuré mai més...”

Això que no el veuria mai més és el que pensava el Gaietà, però els esdeveniments no anaven gaire aparellats amb el seu desig.

- Gaietà – va dir-li el mestre barber -, veste'n a casa de l'avi Jofre tot seguit, per afaitar-lo.

- Com dieu, mestre? Afaitar-lo jo? Però si és mort!

- I ben mort, minyó, però la seva filla vol que estigui presentable per al viatge.

- I si li faig un trenc? Ja sabeu, mestre, que encara no en sé prou.

- No t'hi capfiquis, Gaietà. L'avi Jofre no es queixarà pas.

El tomb que havien donat les coses no li agradà gens, a l'aprenent. Vaja!, Gens ni mica...

Vesprejava. El Gaietà va anar a la casa del difunt. Només entrar va veure reunits a l'entorn de l'escó, la filla de l'avi Jofre que, juntament amb els veïns més propers anaven fent com si passessin el rosari, entre xarrup i xarrup de moscatell.

- Bona tarda tinguin – digué el Gaietà amb un fil de veu.

- Hola, minyó! – li respongué la filla del difunt-. Vens a afaitar el pare, oi?

- Sí, senyora.

- Doncs tu mateix. Agafa una espelma de sobre la taula i puja a la seva cambra.

En Gaietà, tremolant com la fulla a l'arbre, va començar a pujar els graons de l'escala que, com que eren de fusta molt vella, cada un que trepitjava semblava talment com si grinyolés. Al capdamunt es veia una llum esmorteïda que sortia d'una cambra que hi havia al fons del passadís.

L'espelma que l'aprenent portava per veure-s'hi, allargava i enxiquia cada moment la seva pròpia ombra per les parets, alhora que hi dibuixava formes fantasmals.

En Gaietà va caminar esmaperdut fins a l'entrada de la cambra on l'avi Jofre gaudia de l'última estada.

Com que els de la funerària encara no havien dut la caixa, la família, com era costum, havia embolcallat el difunt amb un llençol. Quan va entrar l'aprenent, el cor li va fer un sotrac dins el pit. L'escena era d'allò més macabra. Dos ciris que de molts anys eren a la casa i servien gairebé sempre per a casos semblants, feien guàrdia, com si diguéssim, a ambdós costats del llit. Al bell mig dels dos ciris jeia el cos llarg com un sant Pau, de l'avi Jofre. El seu rostre era blanc, tant blanc que es confonia amb el llençol que l'embolcallava...

En Gaietà va romandre una bona estona palplantat als peus del llit. No s'atrevia a mirar el mort i cercava amb desesperació les forces necessàries per poder donar acompliment al comès que li havia estat encomanat.

Espolsant-se la por com va poder, va atansar-se a la tauleta de nit, que havia estat enretirada per col·locar en lloc seu uns dels ciris i hi va estendre els estris d'afaitar. Dintre de la cambra només es sentia el poc soroll que ell feia i l'espetarrec dels blens dels ciris que, sense pressa, anaven cremant.

D'una palangana que hi havia en un racó va treure'n l'aigua necessària per remullar la brotxa. Hi posà una mica de sabó i tot seguit es disposà a ensabonar la barba del difunt.

En vida, l'avi Jofre, ja era d'una complexió magra, però un cop mort semblava, com vulgarment es diu, un sac d'ossos. El Gaietà se'l mirà de reüll. Només començar la tasca ja va venir-li com una mena de cobriment de cor: un dels ulls del difunt no estava tancat del tot, la qual cosa féu suposar al pobre minyó que l'avi Jofre l'estava espiant...

Al Gaietà no li feia cap mena de gràcia fer la tasca de peus perquè havia d'acostar-se massa al rostre del vell. Per això va asseure's sobre el llit. Només fer-ho, un altre esglai. El seu pes va fer que el difunt donés gairebé mitja volta i que amb aquell ull mig obert se'l quedés mirant fixament, a dos dits del seu nas. En Gaietà es tirà enrere i baixà precipitadament del llit. Llavors, el cos del difunt, lliurat de contrapès del noi, va tornar a la seva posició normal.

Respirant profundament i traient forces de qui sap on, l'aprenent, posseït de l'ansia d'acabar amb aquella feina tan enutjosa, va ensabonar la barba de l'avi Jofre. Pel fet de posar tan poca cura en la tasca que feia, en acabat s'adonà que hi havia sabó per tot arreu. L'ull mig obert del difunt restava, ara,

tapat per un pegot de sabó i la corbata, negra fins aleshores, ara semblava de nuvi...

Va obrir la navalla disposat a acabar com més aviat millor. Va començar pel coll, guiant-se per la corbata, però a mig camí va trobar una forta resistència que feia que la navalla no tirés amunt. Tornà a provar-ho i res. Gràcies que se li va ocórrer a esbrinar per què s'havia encallat l'estri perquè si no, deixa al pobre avi sense mou del coll la qual per causa de la desmesurada magresa del seu cos, la tenia sortida qui-sap-lo.

El rac-rac seguit de la navalla donava a entendre que la tasca seguia a bon ritme. Tallant, això sí, tal com fan els barbers poc destres tot el que veia i deixant tot el que trobava.

Amb certa aprensió el Gaietà va posar la seva mà sobre el front del difunt per seguir amb l'afaitat, però llavors en sentit contrari, és a dir, de dalt a baix. La pressió de la mà va fer que l'ull mig obert es tornés a obrir encara més, ocasionant, així, un nou ensurt al minyó. Tal era el seu nerviosisme que, sense voler, li va fer un trenc a la galta encartonada. Va quedar-se un moment parat esperant les queixes del client i que la sang brollés de la ferida; però ni una cosa ni l'altra. Continuà la feina...

Ja probava ja, de fer-li girar el cap per tal d'afaitar-li l'altra banda de la cara, però no va pas aconseguir-ho perquè el rigor mortis havia deixat el coll com si fos una soca de roure. No va tocar-li altre remei que ésser ell, el Gaietà, qui fes la volta.

No sé pas com s'ho va fer, però d'un cop de colze va fer trontollar un dels ciris. Afortunadament, va ser a temps d'aguantar-lo abans que s'esmicolés per terra.

Si s'hagués tractat de la cara d'un home viu, ningú hauria dubtat el més mínim en assegurar que aquell rostre era l'espill d'un Sant Llätzer, però com que era el d'un mort, calia acceptar plenament que el Gaietà no havia fet pas millor feina que la que hauria fet un escorxador.

Sense gens de mirament, i no pas per falta de respecte, sinó per acabar aviat, va eixugar la cara de l'avi Jofre amb el tovalló. Li va treure com va poder les restes de sabó dels ulls, del nas, de les orelles i de la corbata i, un cop fet tot això, i vist amb ulls no massa primmirats, es podia dir que el difunt havia quedat bastant presentable.

- Ja has acabat, minyó? – li digué la filla de l'avi Jofre al Gaietà, que procurava esmunyir-se sense ni dir adéu siau.

- Si, senyora, ja estic llest.

- Molt bé. Aquí tens un ral per a tu. El servei ja el pagaré al teu mestre.

El Gaietà sortí de la casa empentant pel desig de veure's lluny del lloc on acabava de cometre aquell delicte professional.

Pel camí, va jurar-se una i cent vegades que no tornaria a tastar una sola pera, ni per remei...

Ja més tranquil, i satisfet d'haver pres una decisió que, segons ell, podia fer canviar el transcurs de la història, es dirigí, carrer Major avall cap a la barberia, per tal de continuar la seva tasca.

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ

25 ANYS

Ajuntament de Gavà
INSTITUT MUNICIPAL
DE GESTIÓ
DEL PATRIMONI CULTURAL
I NATURAL

